

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Första Kammaren. N:o 22.

Torsdagen den 20 April.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 19 och protokollet för den 4 dennes.

Upplästes ett så lydande läkarebetyg:

Att Ledamoten af Första Kammaren Herr J. J. Ekman är, efter undergången operation, ur stånd att infinna sig i morgondagens plenum varder härmed intygadt.

Stockholm den 19 April 1876.

Carl Santesson,
Professor.

Herr Stråle anförde skriftligen:

Under den diskussion, som i Kammaren egde rum den 1 dennes i anledning af det väckta förslaget att den för Norrbotten utfärdade skogslag äfven skulle gälla för Westerbotten, yttrade jag, att på grund af ett mig tillhandakommet enskildt bref, att ifrån Skellefteå tullkam-maredistrikt utskeppats under år 1874 mera än en million sparrar under 6,4 tum, men bemöttes med ett officiellt intyg att antalet utskeppade sparrar utgjort endast 4 à 500,000.

Brefskrifvaren har numera upplyst mig, huru det förhåller sig med den af honom lemnade uppgiften.

Från Skellefteå tullkammare utskeppades ifrågavarande år 433,119 sparrar. Från Furugrundet, Båtviks och Abyns hamnar inlastades och utklarerades från Piteå 615,467 kubikfot sparrar, hvilket belopp brefskrifvaren af förbiseende antog vara stycken. Rätta antalet är 113,188 stycken.

Jag har ansett mig pligtig att till Kammarrens protokoll anmäla detta förhållande.

Föredrogs Stats-Utskottets den 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 23, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Flere ledamöter begärde detta utlåtande ånyo på bordet, hvarefter Herr Grefven och Talmannen hemställde, huruvida Kammaren, i enlighet med den emellan Talmännen träffade öfverenskommelse, ville besluta, att ifrågavarande utlåtande skulle å föredragningslistan för det sammanträde, som komme att hållas nästa måndag den 24 dennes, uppföras näst efter Stats-Utskottets utlåtande N:o 19 angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

Svarades ja.

Vid föredragning af Stats-Utskottets den 19 dennes bordlagda memorial N:o 60, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om Justitiekanslerns aflöning, godkände Kamrarna den föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 19 dennes bordlagda utlåtande N:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående Norrbottens läns fördelning i fyra domsagor, omfattande vardera ett af länets fyra fögderier.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 19 dennes bordlagda utlåtanden N:is 10—15.

Rotering af de s. k. frisocknarne i Örebro län.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 8 och 11 dennes bordlagda utlåtande N:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående rotering af de så kallade frisocknarne i Örebro län.

Herr vice Talmannen: Då jag finnes antecknad såsom reservant vid detta betänkande, utan att syftmålet med min reservation blifvit angifvet, anser jag det vara min skyldighet att lemna en förklaring öfver orsaken dertill att jag reserverat mig.

Saken är helt enkelt den, att sedan Riksdagen år 1867 beslutit, att de tjänstbarheter, hvilka dittills, mot befrielse från rotering, ålegat Axbergs, Hofsta och Kils socknar samt några hemman af Glanshammars och Ringkarleby socknar af Örebro län att till Dylta svafvelbruk utgöra, skulle från och med den 14 Mars 1869 upphöra, och dessa frisocknehemman i stället underkastas ordinarie rotering, hvilken, enligt samma beslut, borde utgöras med vakansafgift till dess effektiv rotering kunde blifva påbuden, så har Kongl. Maj:t, för att verkställa roteringen, tillsatt en kommission, hvars arbete numera blifvit färdigt och efter pröfning

af vederbörande myndigheter vunnit Kongl. Maj:ts godkännande. Detta roteringsförslag har nu blifvit förelagdt Riksdagen, för att äfven af Riksdagen för dess del godkännas, och, derest detta godkännande erhålles, borde också frågan dermed hafva fått sitt slut. Det ligger temligen i sakens natur, att dessa 50 nummer icke skäligen under närvarande omständigheter skulle kunna blifva effektivt roterade, enär dertill skulle erfordras en hel omskapning eller omstöpnig af det regemente, till hvilket de höra; och då för närvarande arbeten pågå för en förändrad organisation af landtförsvaret, hvilken möjligen kan komma att ordnas på helt andra grunder än indelningsverket, så ligger deri ett ytterligare skäl, hvarföre en effektiv rotering nu icke borde kunna ifrågakomma. Under sådana förhållanden tror jag, att det enklaste och riktigaste hade varit, att Utskottet, sedan det pröfvat roteringsförslaget och dervid icke funnit anledning till anmärkningar, föreslagit Riksdagen att nu för dess del godkänna förslaget utan vidare, allra helst som redan i Riksdagens skrivelse år 1867 blifvit angifvet, att roteringsskyldigheten borde utgöras medelst vakansafgift, intill dess effektiv rotering kunde blifva påbuden. Nu har emellertid Utskottet ansett en ytterligare försigtighet vara af nöden, i det att Utskottet yttrar, att, "då för närvarande arbeten pågå, åsyftande ett ordnande af rikets försvarsverk på sådana grunder, att, bland annat, roteringsskyldigheten skulle komma att upphöra, har det syntts Utskottet mindre lämpligt, om under tiden för samma arbeten en effektiv rotering, särdeles af den stora omfattning, som här vore i fråga, komme att verkställas, hvadan Utskottet ansett sig böra hemställa, att Riksdagen, under anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t föreskrifva, att den roteringsskyldighet, som, jemlikt det angående rotering af de så kallade frisoeknarne i Örebro län upprättade förslag, skulle dessa socknar åligger, måtte få medelst erläggande af vakansafgift fullgöras, ville för sin del och på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, godkänna samma förslag." Ja! man kan säga, att detta innebär ju ingenting annat än en begäran att under närvarande förhållanden effektiv rotering icke må åläggas, nota bene om jag sammanställer klämman med den lilla föregående motiveringen; men tager jag klämman ensam, innehåller den helt rätt och slätt en anhållan, att dessa nya rotar skulle få fullgöra sin roteringsskyldighet genom att erlægga vakansafgift. Under närvarande förhållanden, då man arbetar på en omorganisation af landtförsvaret, utan att det är möjligt att med visshet kunna afgöra på hvilka grunder den nya organisationen slutligen kan komma att hvila, anser jag för min del, att det vore särdeles orätt att vidtaga några åtgärder, hvarigenom den gamla grunden kunde försvagas. Nu kan man visserligen säga, att något sådant icke kan vara här att befara, emedan det ligger i sakens natur att då vissa landsdelar mot andra tjänstbarheter varit befriade från rotering, de, när dessa tjänstbarheter upphöra, skola ånyo roteras, för så vidt sådant finnes behöfligt.

Såsom herrarne finna, går min reservation icke ut derpå, att jag har något emot att de ifrågavarande hemmanen få för det närvarande fullgöra sin roteringsskyldighet medelst erläggande af vakansafgift; men för den händelse, att Utskottets hemställan i detta hänseende skulle kunna förstås så, att den afsåge annat eller mer än en temporär anordning, har jag velat deremot protestera. För min del önskar jag, att

*Rotering af de
s. k. frisoek-
narne i Öre-
bro län.
(Forts.)*

*Rotering af de
s. k. frisock-
narne i Öre-
bro län.*
(Forts.)

den måtte förstås så, att vakansafgiftens erläggande endast är en tillfällig åtgärd, till dess effektiv rotering kan finnas behöflig. Tager man saken så, då har jag ingenting deremot och vill icke påyrka någon förändring i Utskottets förslag; men jag har velat till protokollet yttra dessa ord, på det att det icke må kunna sägas, att hvad som här är i fråga i allmänhet blifvit förstådt på annat sätt än det bör förstås, eller såsom en tillfällig anordning.

Herr Wijkander: Då jag är så hes, att jag knappast kan våga försöket att yttra mig, anhåller jag att få inskränka mig till att begära att få till Kammarens protokoll antecknad, att jag helt och hållet instämmer i de af vice Talmannen uttryckta åsigt.

Grefve Sparre: Det måtte väl ligga i sjelfva naturen af en motivering, att man der uttalar skälet till det yrkande, man sedermera gör i sjelfva klämman, och Utskottet har här i den motivering, som föregår dess hemställan, ganska bestämdt uttalat det skäl, hvarpå Utskottet stödt sig, eller att, "då för närvarande arbeten pågå, åsyftande ett ordnande af rikets försvarsverk på sådana grunder, att, bland annat, roteringsskyldigheten skulle komma att upphöra, har det synts Utskottet mindre lämpligt, om under tiden för samma arbeten en effektiv rotering, särdeles af den stora omfattning, som här vore i fråga, komme att verkställas." Jag tror, att Utskottet i denna motivering tydligt och klart uttryckt, att dess mening endast varit, att det icke vore lämpligt att en effektiv rotering ålades dessa 101 hemman under den tid frågan om försvarsverkets organisation är under behandling, och jag är öfvertygad, att, med denna motivering före klämman, något missförstånd icke kan uppstå derom, att, för den händelse försvaret skulle komma att ordnas på indelningsverkets grund, dessa hemman då skulle komma att underkastas effektiv rotering. Skälet, hvarför Utskottet i sitt förslag tillagt denna anhållan, att roteringsskyldigheten tills vidare måtte få fullgöras medelst erläggande af vakansafgift, var den fruktan för den Kongl. propositionen, som vid ärendets behandling i Utskottet från ett visst håll gjorde sig gällande. Man sökte från detta håll alla möjliga anledningar att kullslå roteringsförslaget, och skälet till dessa försök kunde man endast söka i farhågan att roteringen skulle blifva genast pålagd, hvilket från den sidan icke ansågs lämpligt. Då emellertid de af Utskottet tillagda orden endast afse ett tillfälligt förhållande, eller den tid, hvarunder man är sysselsatt med försvarsfrågans ordnande, hemställer jag, att Kammaren, för att få detta roteringsförslag igenom, måtte godkänna Utskottets förslag.

Herr Berg, Johan Theodor: Då jag, såsom det torde vara Kammarens ledamöter bekant, är en varm vän af indelningsverket och önskar dess bibehållande, så tillåter jag mig att icke allenast instämma i det yttrande, som af herr vice Talmannen afgifvits, utan äfven hos herr Talmannen anhålla om proposition å afslag på Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna nädiga proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till

Stats-Utskottets förevarande utlåtande och dels att Kammaren, med afslag å Utskottets deri gjorda hemställan, för så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts nådiga proposition, skulle bifalla samma proposition; framstälde Herr Grefven och talmannen proposition på bifall till utlåtandet och då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Rotering af de s. k. frisocknarne i Örebro län.
(Forts.)

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

“Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i utlåtandet N:o 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren denna hemställan, för så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, och bifaller samma framställning utan det af Utskottet föreslagna tillägg.“

Omröstning företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 43.

Nej — 30.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 8 och 11 dennes bordlagda utlåtande N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående aflöning åt en Statsminister m. m., äfvensom en inom Första Kammaren i ämnet väckt motion.

Statsministerns aflöning.

Herr Wallenberg: Med ledsnad finner jag, att Stats-Utskottet icke behagat fästa något afseende vid min i förevarande ämne väckta motion; jag torde dock kunna hemta en rik anledning till tröst deruti, att Utskottet icke lyckats för sitt afstyrkande framställa ett enda antagligt motiv. Utskottets hela motivering innehålles i följande ord: “Enär utaf Herr Statsministerns vid remissen af nämnda motion i Första Kammaren afgifna yttrande vill synas som om någon anledning för närvarande icke skulle förefinnas att, på sätt Herr Wallenberg föreslagit, bestämma statsministerslönen till högre belopp än det af Kongl. Maj:tu åskade, hemställer Utskottet“ etc. Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att, om man vid bestämmandet af löneförmåner i allmänhet för statens tjenstemän skulle gå ut från det åskådningssätt, som i de nu citerade orden gifver sig tillkänna, skulle man slutligen — och detta är obestriddigen en principfråga — komma derhän, att man för hvarje särskildt fall och vid hvarje riksdag, der fråga förekommer om bestämmandet af ett lönebelopp, måste taga reda på, om den dåvarande innehafvaren af tjensten behöfver en sådan lön som blifvit föreslagen, eller om han möjligen kan nöja sig med något mindre. Detta vore i min tanke att slå in på en farlig väg och förrycka den rätta

Statsmini-
sterns aflö-
ning.
(Forts.)

synpunkten för afgörandet af dylika frågor. Hvad det nu föreliggande fallet beträffar, så tror jag icke, att man med skäl kunnat begära, att den nuvarande statsministern skulle hafva framställt ett annat förslag än han gjort. Jag har här i min hand den Kongl. propositionen i ämnet, som är daterad den 17 Mars och kontrasignerad af L. De Geer. Den 20 i samma månad lemnade Kongl. Maj:t sitt bifall till Riksdagens skrifvelse i fråga om Statsministersemetet. Excellensen De Geer visste naturligtvis då, att han var designerad till Statsminister, och det var väl svårt för honom att några dagar förut kontrasignera en proposition, i fall den innehållit förslag om löneförhöjning för honom sjelf. Om således den naturliga grannlagenhetskänslan kan förklara ett sådant handlingssätt, så finnes deremot för Riksdagen, som nu vunnit bifall till en flera gånger uttryckt önskan, att bland konungens rådgifvare en skulle af konungen utses till Statsminister, intet skäl att icke i detta afseende bära konsekvenserna af den gjorda förändringen och med hänsyn till Statsministerns ställning inom Statsrådet gifva honom en aflöning, som åtminstone vore lika stor som Utrikesministerns. Jag anser för min del, att saken icke bör betraktas ur annan synpunkt än den principiela. Betraktar man frågan från den sidan, så inses lätt af en hvar, att åt den, som är Konungens främste rådgifvare, bör gifvas en sådan ställning, att han icke får någon anledning önska intaga någon annan plats vid rådsbordet. Han bör följaktligen hvarken hafva lägre aflöning, mindre passande mottagningsrum i embetslokalen, eller vara sämre logerad än Ministern för Utrikes ärendena.

Jag upprepar, att hufvudsyftet med min motion icke afser att sätta Statsministern i tillfälle att föra stat, men jag bekänner gerna, att jag icke inser nyttan af att en statsminister skall lefva mycket indraget. Genom umgänget med menniskor läser man ganska mycket, och detta umgänge kan ega rum på annat sätt än genom uppvaktningar, ty på sådana komma endast de, som hafva speciela framställningar att göra. Vore det för mycket att en Statsminister hade "mottagningar". Till dessa behöfdes icke lyxens lockelser, utan tvärtom kunde exempel gifvas på enkelhet, om man så ville. Konungens främste rådgifvares mottagningar komme icke att sakna besökande. Vi se ju huru Öfverståthållaren i Stockholm har mottagningar, förmodligen för att genom umgänget lära känna dem, som infinna sig. Är sådant alldeles obehöfligt för Statsministern eller skall han gifva Konungen råd, icke på grund af personalkänmedom, utan allenast med ledning af de skrifna meritförteckningarne.

På de skäl jag anfört, anhåller jag vördsamt att de föredragna momenten a) och b) måtte på det sätt af Kammarerna bifallas, att summan 6,500 kronor utbytes mot summan 12,000 kronor samt att, i stället för orden: "som hittills utgått till Justitie-statsministern eller 18,500 kronor", insättas orden: att aflöningen uppgår till 24,000 kronor.

Herr Fåhræus: Jag har varit af den allvarliga öfvertygelse, att inrättandet af ett statsministersemet varit både obehöfligt och olämpligt. Men då förändringen nu är en fait accompli, finner jag Herr Wallenbergs förslag så befogadt, att, om jag varit närvarande, då den Kongl. propositionen i ämnet remitterades, jag sjelf skulle hafva väckt

förslag i samma syftning. Utom de af den föregående talaren anförda skäl, tror jag förslaget bifallande nästan vara påkalladt för statens kredit, så att utlandet icke må komma till den föreställning, att vårt statsverk står på ungefär samma linie som furstendömet Montenegros. Jag röstar för bifall till Herr Wallenbergs förslag.

Statsminis-
terns af-
lö-
ning.
(Forts.)

Herr Statsrådet Thyselius: Då detta ärende blifvit af Justitiedepartementet handlagdt efter föregående gemensam beredning med Civildepartementet, och chefen för det förra departementet icke är här tillstädes, torde det åligger mig att, oaktadt allt hvad af de föregående talarne blifvit anfördt till förmån för motionärens förslag, likväl, med åberopande af hvad nuvarande Statsministern vid ett föregående tillfälle här yttrat, anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition.

Herr von Koch: Jag tror, att Stats-Utskottets motivering, huru kort den är, likväl innehåller ett hufvudskäl, hvarföre man, såsom Utskottet säger, icke för närvarande bör bifalla motionärens förslag. Jag kommer derföre också att för min del nu afslå motionen, men med uttryckligt förklarande, att, i fall Herr Wallenbergs förslag vid nästa riksdag, då förhållandena icke kunna vara desamma som nu, förnyas, jag, på de skäl, Herr Wallenberg dels i sin förevarande motion, dels muntligen utvecklat, skall, så vidt jag förmår, då understödja hans framställning. Nu anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Mannerskantz: Äfven jag befinner mig i den ställning, att jag motsatt mig det ifrågavarande statsministerembetets införande i vår administration. Men då detta en gång är gjordt, måste jag säga, att jag icke kan finna rimligheten af att icke gifva detta embetes innehafvare den högre lön, som här blifvit af Herr Wallenberg föreslagen. Då den nu varande Statsministern vid ett föregående tillfälle här bemötte motionärens framställning, gjorde han en jämförelse mellan Statsministerns ställning och Riksdagens talmän och erinrade, att man indragit det i äldre tider åt dessa senare anslagna representationsarfvode, utan att någon olägenhet deraf förmärkts; men der kan, efter min åsigt, icke någon jämförelse ifrågakomma, ty den ställning, en representant intager, är alldeles olika med en statens embetsman. Vi måste väl erkänna, att, då alla andra högre och lägre embetsmän äro lönade, så måste äfven den högste ibland dem — Statsministern — vara det, och då inom alla andra grenar af administrationen chefen har en högre lön än de underordnade tjänstemännen, och då i grundlagen genom den i den nya redaktionen der använda termen att Statsministern är statsrådets främste ledamot blifvit uttryckligen förklaradt, att Statsministern skall vara chef eller president inom den högsta delen af administrationen, är det väl också riktigt att, derest man vill bibehålla någon konsekvens i löneförhållanden inom embetsmannakorpsen, äfven åt denne chef gifves en högre lön, än åt hans honom numera underordnade bitittare i statsrådet. Förnekar man denna konsekvens i afseende på den högsta chefsplatsen, kommer man sedan följdrigtigt derhän, att

Statsmini-
sterns aflö-
ning.
(Forts.)

äfven chefer på andra håll inom administrationen icke behöfva någon sådan högre aflöning — en sats, som också många gånger blifvit drifven, men som jag tror måste förkastas så länge man finner nödigt att inom andra grenar af administrationen bibehålla och tillämpa den grund-satsen, att cheferne böra åtnjuta en högre aflöning. Man måste således också nu för konsekvensens skull och för att icke framkalla ett å andra löneförhållanden skadligt inverkan öberoende af alla andra omständigheter gifva chefen i statsrådet en högre lön, än hans med-bröder derinom, och på detta skäl, som är för mig alldeles afgörande, men oafsedt alla politiska förhållanden och fordringar i representations-väg, anser jag nödigt och riktigt att gifva Statsministern i det minsta den lön, Herr Wallenberg föreslagit, hvarföre jag också anhåller om bifall till hans framställning.

Herr Wallenberg: I afseende på det af Herr von Koch anförda motivet, eller att vi borde vänta med den i fråga satta förändringen till en annan riksdag, "då vi skulle möta förändrade förhållanden", hvilket väl icke kan innebära annat än att vi då skulle möta en annan Statsminister, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att det väl icke då mera än nu kan vara angenämt för någon tillträdande Statsminister — förändringen må inträffa efter längre eller kortare tid — att göra framställning om löneförhöjning för egen räkning. Om den nu varande Statsministern icke vill mottaga den föreslagna tillökningen, så står det ju honom fritt att använda densamma såsom understöd åt någon mild stiftelse; men Riksdagen hvarken behöfver eller bör taga emot en present, därför att det finnes en embetsman, som är så öfver all beskrifning anspråkslös som den nu varande Statsministern. — Hvad beträffar den ärade Civilministerns yttrande, så får jag medgifva, att äfven jag tycker mycket om konsekvens; men jag ber att få fästa hans uppmärksamhet på, att den här i fråga varande summan af 12,000 kronor skulle ställas såsom förslagsanslag till Kongl. Maj:ts disposition, och regeringen kan ju i så fall i detta afseende sedermera förfara som den sjelf helst vill. — Innan jag slutar, kan jag icke annat än hembära min uppriktiga tacksamhet till de lojala motståndare till sjelfva grund-lagsändringen, hvilka i denna fråga nu yttrat sig och som, då förändringen nu är genomförd, icke vilja, att den skall på något sätt ställas på amortering. — Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Ekman, Carl: Utan tvifvel skulle ett bifall till det af Herr Wallenberg framställda förslaget mest öfverensstämma med de åsigtter, som i allmänhet inom denna Kammare gjort sig gällande. Men jag tillåter mig hemställa, huruvida icke vid detta tillfälle särdeles viktiga skäl kunna tala för att icke bifalla detta förslag, utan i stället stanna vid det af Kongl. Maj:t framlagda. Vi torde väl knappast kunna för oss dölja, att det icke varit utan ganska mycken öfverläggning och må hända först efter en viss tvekan, som sanktion blifvit meddelad å den af Riksdagen för dess del beslutade grundlagsförändringen i detta ämne. Om vid sådant förhållande Kongl. Maj:t vid sanktionens meddelande icke önskat, att Statsministern skulle intaga någon annan plats än den, som genom den Kongl. propositionen om Statsministerns aflöning blifvit

i viss mån angifven, så synes mig, som om grannlagenheten här fordrade att icke till den i fråga varande personens aflöning påtvinga Kongl. Maj:t ett högre belopp än det, som efter frågans behandling i Statsrådet blifvit för ändamålet föreslaget. Detta skäl tillika med det, som Stats-Utskottet i sitt utlåtande framlagt och som egentligen icke är något annat än en sammanfattning af hvad jag nu haft äran anföra, i det nemligen Utskottet ansett, att Herr Statsministern, då han i denna Kammare yttrade sig vid motionens remitterande, talade i regeringens namn och dermed tillkännagaf, att Kongl. Maj:t icke till Statsministerns aflönande önskade något annat belopp än det i den Kongl. propositionen föreslagna, torde vara ett fullt tillräckligt svar på motionärens anmärkning, att Utskottet icke skulle hafva framlagt något giltigt skäl för sin hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å motionen i ämnet. Jag får på grund häraf anhålla om bifall till Stats-Utskottets föreliggande betänkande.

Statsminis-
terns aflö-
ning.
(Forts.)

Herr Mannerskantz: Jag har för regel att, så snart någon vigtig politisk grundsats är å bane att åsidosättas, icke underlåta att uttala min övertygelse beträffande nödvändigheten af densamma vidmakthållande, och jag får därför, hvad nu vidkommer den siste talarens anförande, endast yttra, att jag anser det i högsta grad farligt och olämpligt, att i en rådslående församling inom ett konstitutionelt samhälle framställa ett sådant skäl som det, hvarpå han antydde.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att som skiljaktiga yrkanden blifvit framställda i afseende å de särskilda momenten i förevarande utlåtande, det torde vara lämpligast, att de samma gjordes till föremål för särskilda propositioner; och hade, hvad först beträffade mom. *a.*, endast bifall till desamma blifvit yrkadt.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till mom. *a.*, hvarvid svarades ja.

Efter att vidare hafva omförmält, hurusom, beträffande mom. *b.*, yrkanden blifvit gjorda dels om detsamma antagande och dels af Herr *Wallenberg*, att Kammaren måtte bifalla momentet med den förändring, att summan 6,500 kronor utlyttes emot summan 12,000 kronor, samt att i stället för orden "som hittills utgått till Justitie-statsministern, eller 18,500 kronor", insattes orden "att aflöningen uppgår till 24,000 kronor"; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på antagande af Herr *Wallenbergs* förslag, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till momentet förnyats samt med många både ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Wallenberg* begärde votering.

Statsminis-
terns aflö-
ning.
(Forts.)

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller momentet *b.* i Stats-Utskottets utlåtande N:o 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammarkaren momentet med den förändring, att summan 6,500 kronor utbytes emot summan 12,000 kronor, samt att i stället för orden “som hittills utgått till Justitie-statsministern, eller 18,500 kronor“, införas orden: “att aflöningen uppgår till 24,000 kronor“.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 48.

Nej — 43.

Slutligen gjordes proposition på bifall till momentet *C* och besvarades med ja.

Statskontorets
omorganisa-
tion.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 8 och 11 dennes bordlagda utlåtande N:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ny lönestat för Statskontoret.

Mom. a.

Herr Rydqvist: Den första fråga, som man enligt mitt förmenande här bör göra sig, är den, huruvida — såsom hittills under långliga tider varit förhållandet — ett sjelfständigt verk för skötande af rikets drätsel är behöfligt, eller om en så beskaffad institution icke möjligen skulle kunna undvaras och dess göromål fördelas på andra förvaltande verk. Jag skulle tro, att denna fråga enhälligt blir besvarad med ja. Ett statskontor, eller hvad man än må kalla det, är för rikets drätsel absolut erforderligt. Visserligen hägrar för inbillningen den föreställning att ministerstyrelse skall i Sverige komma att införas, och med ministerstyrelse äro sjelfständiga förvaltande verk oförenliga, men lyckligtvis är vår nu gällande Regeringsform affattad icke allenast uti en anda, utan äfven i tydliga ordalag, som äro rakt stridande mot ministerstyrelse — jag behöfver i sådant afseende blott hänvisa till 4, 7, 10 och 36 §§ i Regeringsformen. Om således ett sjelfständigt embetsverk för drätselväsendet fortfarande är behöfligt, så blir det, efter min öfvertygelse, så mycket mera oundgängligt hädanefter, som den tid icke kan vara långt aflägsen, då vi i Sverige, likasom i alla andra länder, få blott *en* drätsel förvaltning, och således de göromål, som uti förvaltningsväg äro uppdragna åt Riksgäldskontoret, komma

att derifrån skiljas och till Statskontoret öfverlemnas. Det är blott en tidsfråga, när detta skall ske. Och då härtill kommer, att fondförvaltningen i Statskontoret oupphörligt är i stigande, blir följden den, att de för göromålen behöriga skötande erforderliga arbetskrafter hädanefter snarare behöfva förstärkas, än minskas. Om man sålunda utgår från den synpunkt, att för närvarande, och åtminstone under en mycket lång framtid, ett särskildt embetsverk för drätsel förvaltningen är för Sverige behöfvt, så blir den andra frågan: hvilka anspråk är man berättigad att ställa på detta embetsverk? Svaret på denna fråga är efter mitt förmenande 1:o) att hela uppbořds-levererings- och redovisningsväsendet, jemte förvaltningen af fonder, som för närvarande uppgå till närmare tio millioner, skall nitiskt och omsorgsfullt, samt sålunda fullt ändamålsenligt besörjas; 2:o) att ärendena skola behandlas och expedieras med all tillbörlig skyndsamhet; samt 3:o) att de utlå-tanden och betänkanden, som ifrågakomma att af Statskontoret beredas och aflåtas, uppsättas med all den sakkänmedom och tillförlitlighet i öfrigt, som med rätta kan fordras. Om man nu går till besvarande af den första utaf nyssnämnda tre frågor, eller den, huruvida Statskontoret städse fungerat såsom drätselverk på sådant sätt, att det tillvunnit sig Kongl. Maj:t, Riksdagens och allmänhetens fulla förtroende, så vågar jag påstå, att denna fråga måste med ja besvaras. Jag har åtminstone för min del aldrig hört någon anmärkning af ringaste vikt i detta hänseende framställas, och det säkraste bevis på, att denna förvaltning blifvit på det mest omsorgsfulla sätt skött, ligger väl deri, att någon sådan anmärkning icke blifvit af statsrevisorerna framställd, om icke möjligen i äldre tider. Resultatet häraf blir sålunda, att Statskontoret nitiskt och väl uppfyllt sin bestämmelse att vara förvaltare af rikets drätsel med hvad dertill hörer.

Hvad åter angår den skyndsamhet med afseende å ärendenas behandling, som erfordras, så har jag mig visserligen bekant att i forna tider anmärkningar uti detta hänseende blifvit gjorda, hvilka anmärkningar åter hufvudsakligen gälde det förhållande, att löner och pensioner icke så skyndsamt, som vederborde, blefvo utbetalta. Men detta dröjsmål berodde då, efter mitt förmenande, deraf, att rikets finansiella ställning den tiden var så beskaffad, att icke alltid vid hvarje kvartals början tillräckliga medel funnos för Statskontoret att tillgå för ombesörjande af alla utbetalningar, som då borde ega rum. Under senare tider har statens finansiella ställning deremot lyckligtvis varit sådan, att vi hafva tillräckliga tillgångar att disponera öfver, och derigenom har äfven allt dröjsmål i Statskontoret upphört, så att man icke kan fordra större skyndsamhet i expeditionen, än man der nu för tiden finner.

Beträffande slutligen den tredje frågan, eller om utredningen af de ärenden, hvaröfver Statskontoret skall utlåta sig, så har jag i detta hänseende icke hört uttalas något det ringaste klander emot Statskontoret, utan alldeles motsatta omdömen. För min del får jag nämna, att under de närmare 50 år jag varit i statens tjenst och någorlunda följt med alla sådana ärenden, uti hvilka Statskontoret meddelat utlå-tanden och betänkanden, som derefter blifvit till tryck befordrade, har jag städse funnit, att dylika, ofta nog ganska invecklade mål blifvit af

*Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)*

Statskontorets omorganis-
tion.
(Forts.)

Statskontoret särdeles väl utredda och behandlade. Jag har äfven under min långvariga tjänstemannabana haft tillfälle att härom samtala med förutvarande departementschefer och statsråd, och jag har ännu icke hört någon, som icke tillbörligt uppskattat Statskontorets embetsverksamhet i detta hänseende.

Om nu dessa tre frågor måste besvaras med ja eller med andra ord sålunda, att Statskontoret allt hittills noggrant, fullständigt samt till allas belåtenhet fullgjort sina åligganden; så vill det synas, som borde både regeringen och Riksdagen ega de mest fullgiltiga skäl att orubbadt till grundvalarne bibehålla ett för staten och landet så viktigt embetsverk, som så väl vårdat sitt ansvarsfulla kall, så väl uppfyllt sin bestämmelse. Det kan då i sanning icke annat än i hög grad väcka förvåning, att man nu i stället helt enkelt ifrågasätter att rubba sjelfva grunderna för detta verks bestånd, att radikalt omstöpa hela organisationen för detta förvaltande verk. Jag tillåter mig nu uttala det omdöme, att då ett förslag i detta syfte framkommit från regeringen, så är det en sjelfklar konsekvens, att regeringen på den allra sista tiden — sannolikt under sista året — funnit, att Statskontoret icke skött sina åligganden, hvarken i det ena eller andra hänseendet, såsom vederbort, utan på ett sätt, som nödvändiggör hela verkets fullständiga omdaning. Detta är den rent logiska konsekvensen af den nu föreslagna, genomgripande reformen. Ty, mine herrar! äfven i länder, som blifvit omstörtade genom revolutioner, har man noga aktat sig för att rubba grundvalarne för förvaltningen, innan erfarenheten visat trängande behof deraf vara för handen. I hvilka afseenden har då Statskontoret på den allra senaste tiden förverkat regeringens förtroende? Det vore verkligen af intresse att härom få kännedom innan den radikala reformen beslötes.

Om man emellertid med uppmärksamhet betraktar förhandlingarne i denna fråga, hvilket jag för min del sökt göra, så finner man, att äfven om regeringen icke haft ringaste anledning att underskatta Statskontorets verksamhet, det dock äro två omständigheter, för hvilka alla konsiderationer i afseende på en omsorgsfull och fullt tillfredsställande förvaltning ansetts böra vika. Den ena är den, att Statskontoret sedan år 1848 fungerat under kollegial form, då åter vinden nu blåser från det hållet, att denna form är helt och hållet olämplig och bör ersättas af byråformen. Den andra omständigheten är den, att man förmenar sig kunna genom att kasta omkull grundvalarne för Statskontorets nuvarande organisation, i betydlig mån minska antalet af embets- och tjänstemän, och i följd deraf äfven statsanslaget för detta verk. Hvad nu först beträffar det hufvudsakliga skälet, eller att den kollegiala formen bör ersättas af byråformen, så kan det icke nekas, att det är ett högst besynnerligt tidens tecken, att, på samma gång som man sedan långliga tider både i pressen och utanför pressen pesterat öfver byråkratien och fästat en särskild vikt vid det obehöriga inflytande, som denna skulle utöfva, så arbetar man med händer och fötter på att legalisera byråkratien eller att ställa allt i byråform. Jag kan åtminstone icke fatta konsekvensen häruti. Såsom i komiterades förslag blifvit angifvet är det ett faktum, att, då Statskontoret år 1720 inrättades, blef dess form icke kollegial, utan bestod styrelsen af en presi-

dent och två statskommissarier, af hvilka presidenten hade ensam beslutanderätt. Denna form existerade sedan, *åtminstone på papperet*, ända till år 1847, men man bör härvid besinna, att denna Statskontorets första organisation af den 26 Juni 1720 grundade sig på den då nyligen utfärdade Regeringsformen af den 2 Maj 1720, antagen af — såsom de sedermera kallade sig — rikets allena maktegende ständer. Man behöfver blott läsa denna Regeringsform för att finna anledningen till hela det då gällande regeringssystemet. Den börjar med att säga, att, då någon ledighet bland de 16 riksråden inträffade, skulle ett utskott väljas, bestående af 24 ledamöter utaf Ridderskapet och Adeln, 12 prester och 12 borgare — allmogen blef utesluten — och detta Utskott skulle sätta upp 3 på förslag, af hvilka Konungen i näder egde att till riksråd utvälja en. Man behöfver blott fästa sig vid den anda, som genomgick 1720 års Regeringsform för att utan någon annan fingervisning genast inse, att 1809 års Regeringsform är till anda och mening fullkomligt motsatt den förstnämnda. Denna 1809 års Regeringsform uttalar t. ex. uttryckligen i 10 §, såsom Konungens rådgifvares skyldighet, att *efter vederbörande embetsverks hörande* inför Konungen föredraga ärendena, hvar till något motsvarande icke finnes uti 1720 års Regeringsform. Då nu till följd deraf, att uti en fråga presidenten och statskommissarierna varit af olika tanke, den kollegiala förvaltningsformen genom Kongl. brefvet den 22 December 1848 infördes, förklarade Kongl. Maj:t, "att, då Statskontoret utgör ett af rikets kollegier, de på Statskontorets afgörande ankommande ärenden böra, likasom uti öfriga kollegier, af Presidenten och ledamöterna eller, i den förres frånvaro, af de senare samfildt pröfvas, hvarvid, om skiljaktiga meningar yppas, den blifver gällande, hvaruti pluraliteten, efter vanliga grunder beräknad, instämt". Och uti ett anförande till statsrådsprotokollet den 19 Oktober 1850 yttrade sedermera den dåvarande chefen för Finansdepartementet bland annat följande: "att det på hvarje olika förvaltnings beskaffenhet måste bero, huruvida vederbörande embetsverk borde vara kollegialt organiserade eller ega chefer med allena beslutande rätt; att det väl låge i sakens natur, att den kollegiala behandlingen i allmänhet måste medföra större uppehåll, än vid ärendenas afgörande af en embetsman, som ensam har beslutande rätt; att likväl de anmärkta olägenheterna till ganska betydlig del berodde af det arbetsätt, som utbildat sig samt af den omständighet, att kollegierna förut icke med regeringen egt annat samband än genom skriftvexling; att, genom Kongl. Maj:ts år 1849 meddelade nådiga förordnande om Departementschefernes rätt att öfvervara underordnade embetsverks sessioner, de olägenheter, som kollegialförvaltningen genom långsamhet medfört, kunde till hufvudsakligaste delen undanrödjas, så att det blefve möjligt att, jemte beredande af betydlig lättnad vid ärendenas behandling, vinna den enhet och drift uti statsförvaltningens gång, som med Departementschefsbefattningarnes införande åsyftats, men tillika bibehålla den nytta och säkerhet, som kollegierna medförde, derigenom att detalj- och verkställighetsåtgärderna besörjdes af tjenstemän, som sjelfständigt och under laglig ansvarighet fullgjorde dessa åligganden, och hos hvilka det kunde förväntas en

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

Statskontorets genom längre erfarenhet vid dylik handläggning förvärfvad noggrann omorganisations- kännedom om hvad dervid bör iakttagas“.

(Forts.) Den finansminister, som kontrasierade 1848 års Kongl. bref och år 1850 till statsrådsprotokollet afgaf nyss nämnda anförande, var *Sandströmer*, en mycket framstående man, med rik embetsmannaserfarenhet, och som gjort sig känd såsom en varm vän af framåtskridande i alla riktningar. Han var dock icke radikal, och lika litet doktrinär, utan en praktisk statsman, som icke föreslog andra åtgärder än sådana, som voro lämpliga för ett lugnt framåtskridande statsskick.

För min del skulle jag vilja — utom de, efter mitt förmenande högst beaktansvärda sanningar, som *Sandströmer* sålunda uttalat — fästa uppmärksamheten på något, som möjligen icke beaktats af den stora allmänheten, hvilken icke känner förhållandena, nemligen att en af de väsentligaste fördelarne med den kollegiala behandlingen af ärendena är den, att, då verket består af president och flere ledamöter, så hafva de gemensam ansvarighet för ärendenas gång och för hela verket, ej blott för den ena eller andra detaljen, hvadan det icke allenast är deras pligt, utan blir deras ära att tillse och öfvervaka, att allt förvaltats och ombesörjes så, som vederbör. Detta är en omständighet, som väl torde förtjena någon uppmärksamhet. En annan omständighet, som är af ännu större vikt för det allmänna är den att dessa kollegier i egentlig mening kunna kallas för lefvande arkiv. Då ledamöterna sedan långliga tider deltagit i behandlingen af de hundra- eller tusentals olika ärenden, som der årligen förekomma, veta de huru de skola reda sig med dem och hvar de skola uppleta de författningar och Kongl. Resolutioner — ofta nog från 1700-talet — som gälla den speciella sak, hvarom fråga är; en omständighet, som är af påfallande vikt då, såsom i Statskontoret, ensamt under ett enda år (1874) ankommit 742 Kongl. bref. På det förhållandet åter att de samtliga skola öfvervara alla målens behandling, fäster den, som icke känner förhållandena, mycket större vikt än det förtjenar. Naturligtvis måste alla ledamöterna vara närvarande vid alla sessioner, ty hvar och en af dem har vanligen mål att då föredraga, men härvid går så till, att när en ledamot föredrager en sak af mindre vikt, så fästa de andra dervid föga uppmärksamhet utan sysselsätta sig under tiden med saker, som röra deras egen föredragning, begära upplysningar från arkivet m. m. Man är så van vid att urskilja ärendenas beskaffenhet, att man icke använder mera tid än oundgängligt är på ärenden af mindre vikt, men då deremot mera viktiga ärenden förekomma, deltaga alla uti deras afgörande. Det är af Kongl. Maj:t ännu icke afgjort, huru den nu föreslagna förändringen af Statskontoret till en byråstyrelse skall verkställas, om göromålen skola indelas, såsom hittills skett, efter hufvudtitlarne eller såsom komiterade föreslagit, så, att det skulle blifva en inkomst- och utgiftsbyrå, en fond- och stämpelbyrå samt en riksbokslutbyrå; men hvad som är afgjort är, att ärendena i allmänhet, med undantag af befordringsfrågor och några andra, skola afgöras af presidenten ensam på föredragning af en ledamot. Hvad blefve väl då följden häraf? Jo, ovilkorligen den, att hädanefter skulle verkets chef blifva den ende, som finge fullständig kännedom om alla ärenden,

äfvensom att, när denne afginge och efterträddes af någon, som förut ej tillhört Statskontoret, *ingen* i hela verket funnes, som egde full kännedom om verkets alla förhållanden. Om jag nu antager, att det nya verkets 17 tjänstemän komma att uttagas bland de nu varande 35, komma visserligen under dessa personers lifstid de 17 tjänsterna att innehafvas af personer med mer och mindre kännedom om verkets gång och dithörande författningar m. m., men efter några år blir detta förhållande alldeles förändradt. Om då, i enlighet med komiterades förslag, till exempel chefen för riksbokslutsbyrån, vid förfall för ordföranden eller verkets chef, blefve förordnad att sköta dennes embete, skulle han, som under längre tid icke sysselsatt sig med andra ärenden än dem, som röra riksbokslutet, vid andra ärendens behandling vara alldeles bortkommen och nödgad att blindt förlita sig på de andra byråchefernes föredragning, en hvar för sin rotel. Att ärendenas behandling skulle kunna vinna på en så beskaffad organisation öfvergår mitt förstånd. Det förefaller mig tvertom alldeles klart, att desamma, och, synnerligast af de viktigare, sådana som afse mera invecklade förhållanden, besvarandet af en del Kongl. remisser, nu för tiden årligen uppgående till antal af cirka 150, skulle komma att handläggas med vida mindre sakkännedom, pålitlighet och skicklighet, än nu är att påräkna.

För närvarande inskränker jag mig till dessa erinringar eller denna kritik i afseende på frågan om den kollegiala behandlingens upphörande och ersättning af byråstyrelse, och jag öfvergår nu till den stora frågan om de besparingar, som Statsverket skulle vinna genom den föreslagna förändringen af grundvalarne för Statskontorets nuvarande organisation.

Det förslag, som blifvit af Kongl. Maj:t framlagdt och af Stats-Utskottet förordadt, innehåller, att embets- och tjänstemännens antal skulle inskränkas till 17 och att deras aflöning, tillsammans med extra ordinarie och vaktmästarnes, skulle utgöra 87,700 kronor, hvartill komme ålderstillägg beräknadt till 7,000 kronor. Efter nu gällande stat uppgår åter tjänstemännens antal till 35 — mer än hälften af nu varande antalet skulle sålunda försvinna — och dessa tjänstemäns med flera ordinarie aflöning utgör 100,000 kronor samt dyrtidstillägg 17,300 kronor eller sammanlagdt 117,300 kronor; hvaremot Statskontoret, det vill säga statskommisarierna, i deras underdåniga utlåtande på anförda skäl förordat en stat, som upptager tjänstemännens antal till 22 och lönebeloppet i helt till 114,400 kronor, oberäknadt ålderstillägget, således till 27,000 kronor mer än det af Chefen för Finansdepartementet föreslagna belopp. Här vill jag först fästa uppmärksamheten på, att, enligt mitt omdöme, ett högst väsentligt misstag ligger till grund för hela denna generalreform, det nemligen, att verket hädanefter skulle komma att bestå af blott tre lönegrader, nemligen utom verkets chef, tredje gradens tjänstemän (3 byråchefer), derefter en andra gradens tjänsteman (sekreteraren), och slutligen 12 första gradens tjänstemän. För min del vill jag gerna medgifva att dessa första gradens tjänstemän, hvilka skulle erhålla 2,800 kronor i lön samt tvenne gånger tillökning af 500 kronor, icke blefve illa aflönade; men jag frågar en hvar, åtminstone bland dem, som varit tjänstemän och känna till tjänsteförhållanden, hvilket medel man skall hafva att framdeles vid verket fästa

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

Statskontorets omorganisering.
(Forts.)

dugliga personer, då, efter hvad statskommissarierna upplyst, första lönegraden i medeltal icke kan uppnås förr än vid 40 års ålder, och då bland de tolf tjänstemännen i denna grad icke mer än en, sannolikt notarien, har utsigt att i tidernas längd kunna avancera till den enda platsen i andra lönegraden, eller sekreterarens. Möjligen kunna de dock befordras direkt till byråchefer, men till dessa platser få de troligtvis medtäflare i tjänstemän, tillhörande andra verk.

Tills helt nyligen har den åsigt gjort sig gällande i Sveriges administration, att det behöfliga antalet embets- och tjänstemän i hvarje förvaltningsgren borde indelas i flere lönegrader, så att tjänstemannen, så att säga trappvis, kunde stiga från den ena graden till den andra och hade utsigt att då han blifvit, som man säger, en man till åren, få större inkomster. Så funnos förut i Kongl. Maj:ts kansli kopister och kanslister, men dessa platser hafva nu försvunnit och lägsta gradens tjänstemän i kansliet äro numera kanslisekreterare, motsvarande protokollssekreterarne. I de förvaltande verken funnos å kameralsidan, kammarskrifvare och å andra eller kanslisidan, kanslister, notarier, sekreterare, advokatfiskal, af hvilka kammarskrifvarne och kanslisterna nu mera äro ställda på indragningsstat. Det fanns den tiden förhoppning att få bättre tjänst och blifva befordrad i tur. Dessa förhoppningar, på hvilka, enligt mitt förmenande, verkets bestånd berodde, eller hvilka kunde vid verket fåsta dugliga tjänstemän, skulle helt och hållet försvinna genom den för Statskontoret föreslagna indelningen i blott tre grader med 12 i första och en enda i andra graden. Jag undrar huru det skulle mottagas af vederbörande om man ifrågasatte något dylikt, till exempel för armén. Som vi veta, äro graderna der sedan uråldriga tider, underlöjtnant, löjtnant, kapten, med eller utan kompani, major, öfverstelöjtnant och öfverste, men hvarför skulle man icke äfven här kunna inskränka dessa grader till allenast löjtnant, kapten och öfverste? Jag förmodar emellertid, att hela armén skulle undanbedja sig en dylik indelning.

Vidare förekommer, hvad jag särskildt vill betona, att visserligen står på papperet, att tjänstemännens antal efter nya förslaget skall utgöra endast 17, men, läser man det komitébetänkande, som ligger till grund för regeringens förslag, visar det sig, att utom dessa 17 fordras minst 6 tjänstemän till, hvilka man benämmt amanuenser. Detta är ett nytt ord, som icke betyder hvad det förr betydde; ty de amanuenser, som hittills funnits, till exempel i Kongl. Biblioteket, Riksarkivet etc., hafva lön på stat, hvaremot nyaste tidens amanuenser äro ett alldeles särskildt slags tjänstemän, ett slags amfibier, på en gång ordinarie och extra ordinarie. Till dessa 6 amanuenser, som nu äro i fråga, äfvensom till skrifbiträde anser man sig behöfva 15,000 kronor årligen. I stället borde man hafva sagt rent ut, att detta verk kan icke skötas med endast 17 tjänstemän, utan det fordras 6 till, man må nu kalla dem amanuenser eller hvad som helst. Detta hade varit rent spel. Nu skyldrar man, om förslaget antages, med en siffra, som icke är tillförlitlig. Den, som befattar sig med statistiken, skulle få anledning att yttra: se här hvilka storartade saker 1876 års Riksdag utfört; 1875 var tjänstemännens i Statskontorets antal 35, men sedan 1877 är

det icke mer än 17. I verkligheten blefve dock efter förslaget deras antal minst 23.

Jag skall icke, åtminstone för närvarande, uppehålla Kammarens tid med att punktvis genomgå förslaget i öfrigt. Mot detsamma hafva gjorts så grundade anmärkningar i sak af statskommisarierna, att de näppeligen kunna vederläggas, men jag skall nu icke uppehålla mig vid dem, utan yttra mig om den käpphäst man här ridit upp på, nemligen de betydande besparingarne, som statsverket skulle vinna genom förslagens antagande. Jemför jag nu den af regeringen föreslagna stat 87,700 kronor med vare sig nu gällande stat, 117,300 kronor, eller med den af Statskontoret förordade å 114,400 kronor, så finner jag visserligen en ganska stor skilnad, men det är ett litet item vid dessa besparingar, hvarvid man kanske något bör fästa sig, och det är att för möjligheten af den nya organisationens genomförande, om ock de 17 nya tjänsterna komma att besättas med personer, som nu äro i Statskontoret anställda, återstå dock af desse sist nämnde 18, som hafva fullmakter på sina tjänster och som således skola sättas på indragningsstat, då de icke på något sätt förverkat sina tjänster. Således måste staten fortfarande till desse utbetala den lön, de nu innehafva. Att på förhand säga hvilka af de nuvarande embets- och tjänstemännen komma att sättas på indragningsstat, är naturligtvis omöjligt, men efter min beräkning skulle deras sammanlagda löner, som på denna stat komma att uppföras, uppgå till 44,400 kronor. Läger man härtill de 87,700, skulle statsverkets utgifter för Statskontoret tills vidare komma att utgöra 132,100 kronor, hvilket belopp, som man finner, betydligt öfverskrider såväl det nu varande anslaget, som det af Statskontoret förordade. Naturligtvis äro de embets- och tjänstemän, hvilka skulle komma på indragningsstat och som äro dödliga menniskor, hädangångna om 10 å 30 år, men resultatet af förändringen i finansielt hänseende blefve emellertid tills vidare en förökad årlig statsutgift af cirka 20,000 kronor. Så står det i verkligheten till med de förespelade *besparingarne* för statsverket, och ändock har jag alls icke tagit i beräkning, att sannolikt ett eller annat år efter den stora reformens genomförande, skall behofvet af förstärkta arbetskrafter, af anställning utaf ytterligare behöfliga ordinarie tjänstemän visa sig så oemotståndligt, att det måste tillfredsställas.

I sammanhang härmed tager jag mig ock friheten påpeka, huruledes en aman stor reform förde med sig detta och knappast något annat resultat, nemligen allenast ökade statsutgifter. Som väl är bekant var det icke många år sedan man vände upp och ned på flottan och delade sjöförsvaret i flotta och skärgårdsartilleri. Denna reform, af eu på sin tid populär sjöminister, egde bestånd i några år, men sedan fann man att den icke motsvarade förväntningarne, hvadan man återgick till det förra systemet. Men hvad blef följderna i finansielt hänseende af dessa förändringar i flottans organisation? Jo, det få vi se i det utlåtande angående femte hufvudtiteln, som nu ligger på Kamrarnes bord. Der står att läsa, att för flottans permanenta reservstat fordras 114,000 kronor och för öfriga reservstater, jemte indragningsstaten, 119,000 kronor, summa 233,000 kronor i runda tal under år 1877.

Statskontorets Så mycket kostade den reformen statsverket, men hvartill den i själva omorganisati-
on. verket gagnat, det har åtminstone jag mig icke bekant.

(Forts.)

Min öfvertygelse är nu den, att det kommer att gå på samma sätt med den ifrågavarande reformen, i fall den går igenom. Inom några år, sedan hjulen slitits mot hvarandra, men kontrollerna slappats, kommer man säkerligen under fund med, att hela det nya maskineriet icke duger. Först och främst komma utan tvifvel inom kort nya tjenster att inrättas utom de föreslagna 17 jemte de 6, hela året om arbetande amanuenserne; och för det andra, då denna reform hufvudsakligen afser införandet af ministerstyrelse, men en sådan radikal förändring af vårt statskick skall, som jag hoppas, komma att möta det mest ihärdiga motstånd, kommer väl äfven detta att verka derhän, att reformen icke blir långlifvad.

Till följd af hvad jag nu anfört anser jag den föreslagna reformen vara bygd på sådana grunder, att jag icke kan godkänna utan måste fullkomligt ogilla densamma.

Tills vidare inskränker jag mig till hvad jag nu yttrat, och framställer icke något yrkande.

Herr Fähræus: Ut i det statsrådsprotokoll, som åtföljer den Kongl. propositionen angående nu under öfverläggning varande ärende, förekommer det yttrande af föredragande Departementschefen, att komiténs förslag rörande Statskontorets organisation afser en *genomgripande* förändring. Hvar och en, som tagit någon kännedom om komiténs betänkande, skall helt visst utan tvekan instämma i detta omdöme. Enligt ett Kongl. bref af den 5 Februari sistlidet år, blef det komiterade förelagdt, att "låta förslaget till löneroglering föregås af en sådan noggrann pröfning af hvarje sysslas behöflighet och lämpliga anordning, att förslaget derigenom måtte vinna den inre styrka, som erfordrades för att åtdetsamma bereda förtroende och framgång". Denna föreskrift hafva komiterade tillagt en så elastisk betydelse, att de ansett sig kunna ifrågasätta snart sagdt hela organisationens omstöpning i en ny form. Det må lemnas derhän, om regeringen vid meddelandet af denna instruktion tänkt sig möjligheten af en så radikal tillämpning deraf; men då det nu visat sig, att förslaget vunnit regeringens godkännande, torde deraf följa, att komiterade ansetts icke hafva öferskridit sin befogenhet. Detta godkännande oakadt, finner jag mig af min öfvertygelse manad, att emot sjelfva organisationsförslaget framställa några erinringar, om ock dessa icke blifva gällande för annat än enskilda meningsyttringar reservationsvis till protokollet. Jag vill likväl dervid förutskicka den förklaring, att jag i särskilda delar anser förslaget antagligt, i de delar nemligen, der erfarenheten kunnat gifva tillräcklig grund för bedömandet af förändringarnes ändamålsenlighet. Om man undantager stämpelpappersdetaljen, som i sjelfva verket är att anse såsom en utväxt på Statskontoret, synes den tanken genomgå hela förslaget, att det framför allt är angeläget att Statskontorets embets- och tjänstemän officiellt icke må med ett enda finger röra vid statens penningar. Med vissa principer och deras stränga fasthållande förhåller det sig i verkligheten så, att man påminnes om den gamla satsen: "fiat justitia, pereat mundus". Jag vill i detta afseende först fästa mig

vid komiterades framställning om upphörande af det bemyndigande, Statskontoret nu eger, att omhänderhafva en handkassa för inlösande af dess anordningar på mindre summor. Såsom bekant är, hafva fordringsegarne hos Statskontoret kunnat från denna kassa erhålla kontant likvid, då fråga icke varit om större belopp. Exempelvis hafva arfvoden och traktamenten för allmänna förrättningar, pensioner m. m. fått på det sättet kontant och utan vidare omgång likvideras. Enligt komiterades förslag skulle hädanefter icke ens det ringaste fordringsbelopp få likvideras på annat sätt än genom anvisning på Riksbanken. Följaktligen skulle hvarje fordringsegare först anmäla sig hos Statskontoret för att erhålla en dylik anvisning mot qvitto och derefter begifva sig till Riksbanken för att emot nytt qvitto få sina penningar. Det är en gammal anmärkning, man ofta hört, att "embetsverken äro till för allmänhetens skull och icke allmänheten för embetsverkens". Om denna sats, såsom jag förmodar, finnes väl befogad, bör väl vid expeditioners bestämmande tillses att, derest man icke kan bereda allmänheten en större bekvämlighet än tillföre, man åtminstone icke må tillintetgöra den, som redan finnes. Och hvad skulle skälet vara till den ifrågasatta förändringen? Komiterade säga, att "det länge varit ett önskningsmål, i afseende på ordnandet af penningeväsendet, att äfven enskilde skulle, i stället för att hålla kontant kassa, verkställa sina utbetalningar medelst anvisning å bankräkning, och detta i många afseenden eftersträfvansvärda mål torde kunna ej oväsentligt befordras, derest staten föreginge med exempel". Man kan väl förstå, att likvidationssättet genom anvisningar är af väsentlig vigt för affärsmän eller i allmänhet för den stora penningomsättningen inom handelsverlden, men jag bestrider, att den allmänhet, som står utom denna kategori, har något intresse af att ett sådant likvidationssätt skulle utsträckas till allmän regel. Man må icke förbise, att systemet berör äfven den juridiska rätten man och man emellan och att följaktligen tillämpningen deraf icke kan blifva annat än konventionel. Mången torde äfven draga sig för att mottaga en anvisning i stället för kontant likvid, då den senare icke kan vara förenad med något äfventyr, men anvisningen icke alltid är fri från svek såsom af brottmålsstatistiken kan vitsordas. Naturligtvis säger jag icke detta med afseende på Statskontorets anvisningar utan endast med hänsyn till den motivering, som komiterade begagnat. Jag tror icke heller, att allmänheten *numera* har behof af någon föresyn eller lockelse för att genom bankirättningars bemedling göra sina penningtillgångar räntebärande; men i hvarje fall kan det med största visshet antagas, att icke någon förnuftig människa, som eger någon tillgång, skall följa exemplet så långt, att han icke behåller något öre kvar i kassan för att möta stundens kraf. Med afseende på den obehämlighet, som genom förändringen skulle tillskyndas vissa statens fordringsegare, har man förespeglat, att denna icke skulle blifva af någon afsevärd betydelse, emedan Statskontorets anvisningar säkerligen skulle komma att till inlösen mottagas af hvilken bankirättning som helst. Jag betvivlar visst icke de enskilda bankernas beredvillighet i detta afseende, men jag frågar, om, derest den slutliga likviden sker i Riksbanken eller i annan kreditanstalt, det icke i alla fall erfordras två expedi-

Statskontorets
omorganisera-
tion.
(Forts.)

tioner och på två mer eller mindre från hvarandra aflägsna ställen. Såsom en tröstegrund har man framhållit, att allmänheten snart skulle vänja sig vid den nya ordningen; ja, naturligtvis måste man väl finna sig deruti då den blifvit lag, men detta hindrar icke, att man kan med resignationen förena något missmod öfver en förändring, som allmänheten icke heller torde finna rättfärdigad af någon förenkling eller besparing af arbetskraft. Hvad beträffar pensionsliqviderna, så är det tvärtom obestriddigt, att, då det nu blott erfordras en anordning jemte qvittenslista, skulle det framdeles blifva erforderligt att utfärda tjugtals anordningar eller en för hvarje pensionstagare och så vidare. Svårigen torde väl också allmänheten få klart för sig, hvarför icke en tjänsteman i Statskontoret kan hafva förtroende att omhänderhafva några få tusen kronor statsmedel, lika väl som en tjänsteman i Riksbanken eller Riksgäldskontoret.

Till en annan anmärkning föranledes jag af det moment i komiterades förslag, som afser, att vid tillfällen, då länsstyrelserna requirera förskott från Statskontoret för ränterikassornas förstärkande. Riksbanken skall tillhandagå Statskontoret med det expeditionsbestyret att öfversända de requirerade medlen till landtränterierna. Jag har aldrig kunnat tänka mig organiserandet af ett statsens embetsverk så beskaffadt, att icke i sjelfva organisationen skulle ligga en möjlighet att fullkomligt öfvervaka alla de bestyr, som kunna tillkomma embetsverket enligt dess bestämmelse. Nu kan väl icke något bestyr vara för Statskontoret angelägnare eller någon omsorg mera naturenligt ankomma på Statskontorets både juridiska och moraliska ansvar, än att, då länsstyrelserna requirera medel för förvaltningens ostörda gång, Statskontoret omedelbart och skyndsamlingen förskaffar dem dessa medel. Att öfverlemna denna omsorg åt ett annat embetsverk, som med statsförvaltningen icke har något att skaffa och öfver hvars tjänstemäns förrättningar Statskontoret icke har någon befogenhet att hålla hand, det vågar jag kalla en bristfällig organisation. Jag kan icke heller inse, att derigenom vinnes någon förenkling, ty om penningarne i banken uppräknas och öfverlemnas till en bankens tjänsteman för att remitteras, eller om de uppräknas och öfverlemnas till en Statskontorets tjänsteman i samma ändamål, så kan det komma på ett ut; men i förra fallet skall mottagningen aviseras till två embetsverk, i det senare endast till ett. Det torde för öfrigt inses, att denna senare fråga äfven berör konstitutionella förhållanden, i så måtto nemligen, som fullmäktige i Riksbanken icke torde kunna inlåta sig på ett bestyr, som väl måste anses ligga utom området för bankens egen affärsverksamhet, utan att vara dertill genom bankoreglementet bemyndigade. Nu har emellertid i den Kongl. propositionen denna speciela fråga icke blifvit vidrörd, och den torde väl då böra anses ännu stå öppen för Riksdagens behandling, ehuru den synes redan hafva varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning.

Tills vidare inskränker jag mig till dessa anmärkingar, med hvilka jag exempelvis sökt belysa det sätt, hvarpå komiterade uppfattat denna vigtiga organisationsfråga med hänsyn till förändringarnes behöflighet, ändamålsenlighet och praktiska nytta. Innan jag erfarit, huruvida mina åsikter omfattas af andra ledamöter i Kammarerna, har jag intet yrkande att framställa.

Herr Wærn, Carl Fredrik: På mig har såväl komiterades förslag som i synnerhet chefens för Finansdepartementet uttalanden gjort ett synnerligen gysamt intryck. Jag anser icke, att komiterade, på grund af såväl deras första instruktion som den senare, öfverskridit sin befogenhet och jag tror, att i det mesta är deras förslag godt och skall lända till enkelhet i arbetet inom Statskontoret, hvilket vore ganska nyttigt. Jag tror också, att chefen för Finansdepartementet på ett synnerligen klart och i många fall fyndigt sätt besvarat de inkast, som blifvit gjorda. I ett fall skiljer jag mig dock från förslaget, i det jag anser, att det arbete och de kontroller, som blifvit föreslagna för att ersätta den nuvarande räktekammaren, i viss mån leda till ökad arbete på andra ställen och till minskad kontroll, hvarföre jag i detta fall kommer att göra ett särskildt yrkande. På samma gång kan jag icke annat än äfven dervid gilla upphörandet af det omsvep, som i den nuvarande räktekammaren eger rum, och afskaffandet af en kontroll, som består deruti, att två gamla hedersmän skola se till hvarandra. Jag anser detta för en väsentlig förbättring, så att jag äfven i det fallet anser det vara ett mycket förtjenstfullt arbete, som i detta förslag blifvit nedlagdt, men jag skiljer mig derifrån i afseende på tillämpningen. Jag skall nu gå igenom något af hvad som blifvit föreslaget och jag är tvungen att göra det just vid denna punkt, emedan der förekommer något, som har direkt afseende på det, hvare jag tror att en mindre ändring bör ske. Hvad först angår borttagandet af åtskilliga af Statskontorets göremål, så är frågan så väl utredd, att jag tror derom behöfs intet annat sägas, än att det är fullt i sin ordning. Dock kan jag icke underlåta att särskildt framhålla vigten af punkten b, i hvilken föreslagits, "att sådana utgifter, för hvilka Kongl. Maj:ts Befallningshände hittills skolat hos Statskontoret begära ersättning, må af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande formelt anordnas". Denna punkt är nemligen icke allenast i och för sig sjelf god och befriar Statskontoret från besvär, utan den är också, enligt min uppfattning, högst nyttig och nödvändig för att få ett hastigare bokslut; ja i den ligger till högst betydlig del ett afskaffande af det gamla förskottssystemet. Jag tror derföre, att den bör särskildt framhållas såsom förtjenstfull. Fullkomligt kan jag icke instämma i de vitsord, som blifvit gifna, att bestämmelserna i afseende på rese- och traktamentsersättningar och dylikt skulle vara *enkla*, men jag vill icke dermed uppehålla mig, då det är hänfördt till rätt grund, att, om någon besvärar sig, blir Statskontoret hördt, och det blir då samma förhållande som om besvären först ingått till Statskontoret. Hvad nu hufvudsaken angår, så är det den, huruvida den kollegiala förhandlingsformen skulle bibehållas eller icke, och i detta fall tror jag det icke blott är fullt riktigt hvad som föreslagits, utan äfven att man med rätta iakttagit den moderation, som bör i en sådan sak ega rum, ty här är ju icke föreslaget att omstöpa Statskontoret till ett generaldirektörsskap, utan endast att en mängd af dess ärenden icke skola kollegialiter behandlas, hvaremot för andra mera viktiga, der en utredning måste ske och afgörande skall ega rum, der olika åsikter kunna finnas och hvar och en för sig anföra skäl, det kollegiala behandlingssättet är bibehållet. Således är den kollegiala formen icke helt och hållet afskaffad. Jag tror lika med chefen för

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

Finansdepartementet, att man kan gå längre än komiterade gjort, men jag anser klokt att icke nu göra det, utan iakttaga moderation. Väl måste medgifvas, att något sådant som en simpel tolkning af en Kongl. Maj:ts föreskrift i riksstaten icke behöfver kollegialiter behandlas, utan alla dylika anordningar måtte kunna ske å dens ansvar, som närmast granskar papperet. Det vore illa om föreskrifterna vore så otydliga, att icke en skicklig embetsman kan tolka dem, utan att han behöfver hafva tre andra med sig. Den hufvudsak, man härigenom vinner, är att man undviker det omsvep, som, enligt hvad handlingarna upplysa, eger rum, såsom att kamereraren fullständigt utreder ärendena och framlägger förslag för en statskommissarie, hvilken då äfven å sin sida skall i alla dess detaljer sätta sig in i ärendet och göra en utredning för att framlägga saken i plenum. Att ett sådant omsvep afskaffas, synes mig vara på tiden, och förslaget är derföre i detta fall mycket förtjenstfullt. Sammanslagningen af statskommissarie- och kamererarebefattningarne anser jag derföre högst önskelig, och jag tror också, att det är lämpligt att frikalla de blifvande byråcheferne från att sitta och höra på hvarandras ärenden. När man föreskrifver, att de skola sammankallas till plenum för behandling af ärenden, som påkalla en kollegial behandling, så är det allt hvad som behöfves. Hvad beträffar den fördelning af ärendena, som är föreslagen, så låter den mycket förnuftig, men det är en sak, hvarom vi icke böra bestämma, utan der Kongl. Maj:t lättast torde finna det rätta. Jag kan således icke inse annat än att allt hvad som i förslaget angår afskaffandet af den kollegiala förhandlingsformen är lyckligt funnet, och att man äfven i afseende på andra embetsverk kan gå på samma bana. Jag kan icke annat än bestämdt förorda det. Jag öfvergår nu till hvad som rör fonderna, hvilket är den andra stora delen af förslaget, hvarigenom mycket omsvep och onödigt arbete skulle undvikas. Komiterade hafva föreslagit en sorts sammanslagning af fonderna, hvarigenom arbetet med dem skulle kunna mycket förenklas, och man icke skulle för hvarje särskild fond behöfva hålla en liten rörlig kassa, afpassad för dess behof, utan blott en gemensam kassa, som då kunde vara mindre. Allt detta förefaller mig i hög grad nyttigt, och den omtanke för de fonder, som blifvit bildade, att man icke skulle kunna tillåta, att de bestämmelser, som för dem gälla, kunna påverkas af något annat än fondernas särskilda behof, kan jag knappast förstå. Jag kan väl förstå, att det så utbildat sig, då jag historiskt ser saken, men icke har det något nyttigt ändamål, helst då vi hafva fonder, som äro så jag må säga utan allt förnuftigt ändamål som t. ex. enpermille-fonden. Jag kan icke tro annat, än att förslaget äfven i denna del är särdeles godt och nyttigt. Jag går till och med längre än komiterade, ty de hafva, då de föreslagit sammanslagningen, dock haft en baktanke derpå, att man trots densamma skulle iakttaga hvarje fonds särskilda intresse mot de öfriga, i det de hafva föreslagit, att tid efter annan skulle värdering ske af de särskilda fondernas tillgångar, så att om den ena eller andra fondens tillgångar stigit i värde, skulle häraf uppkommande kapitalökning tillgodoskrifvas den fonden. Och på samma sätt skulle, när några värdepapper fallit i värde, utredning ske hvilken fond egentligen af värdeminskningen träffades och förlusten bokföras. Men på det sättet

står hvad komiterade föreslagit eller en sådan värdering från tid till tid och bokföring af de vinster eller förluster, som sålunda uppkomma, i skarpaste strid med hvad Riksdagen vid ett föregående tillfälle begärt, eller att alla värdepapper tillhöriga statens fonder skulle bokföras efter deras inköpspris. Nu skulle vi deremot komma till en sådan chimerisk bokföring. Fonderna förblifva orubbade och en dylik bokföring är därför endast chimerisk och föranledande till onödigt arbete och illusoriska föreställningar. Jag tror därför att, då man öfverlåter alla fonderna till en gemensam kassa, bör denna kassa rent af få köpa dem, och de särskilda fonderna godtgöras endast de belopp, till hvilka de då värderas. Om i följd af de förändringar, värdepapperen sedermera kunna undergå, litet mera eller mindre faller på den ena eller andra fonden, betyder intet, men härigenom undvikas den inkonsequens mot gifna föreskrifter, som ligger i den föreslagna uppskattningen och deraf följande bokföring. Det förslag vi här läsa går emellertid litet längre än till fondernas sammanslagning, hvilken icke så mycket har blifvit gjord till föremål för Riksdagens beslut som en annan åtgärd, mot hvilken möjligen något kunde sägas, den nemligen, att vi småningom skulle öfvergå från all annan placering af fonderna och uteslutande köpa vissa obligationer. Först och främst rörer väl icke detta grunden för Statskontorets organisation, utan snarare har det väl såsom ett viktigt förslag kommit i sammanhang dermed. Jag kan fullt gilla det såsom en allmän grundsats och dock säga, att den icke bör rigoröst tillämpas. Här står också inkastadt, att den skall *småningom* införas. Det är ju en riktig grundsats, att ett fondkontor icke skall vara ständigt sysselsatt med påpassning af in-teckningars, med uppskattning af borgensförbindelsers säkerhet m. m., ty det afleder från hvad det egentligen har att göra. Men äfven att endast hafva obligationer, uppfyller väl icke fullt det ändamål, man afser, ty chefen för Finansdepartementet har mycket riktigt angifvit detta, då han sagt, att man endast bör hafva sådana papper, som lätt kunna realiserars, om ett större behof inträder. Men ett sådant större behof uppstår egentligen i krigstid, och då hafva obligationer den naturen att plötsligt falla i värde, så att, just då man behöfver sina penningar, finner man att dessa papper icke äro lätt realisabla, och att realisationen skulle medföra förlust. Deremot, om man har en fullgod in-teckning hos en förmögen person, är uppsägning deraf icke förenad med någon svårighet; man får vid föreskrifven tid efter uppsägning sina penningar fullt ut. I detta som i många andra fall bör man visserligen hafva allmänna regler, och jag godkänner i detta fall gerna den, att obligationer öfver hufvud taget äro lämpligare än in-teckningar, men det förefaller mig, som om man icke borde upphöja sådana regler till ovilkorliga grundsatser och strängt tillämpa den nu ifrågavarande, emedan, om den har fördelar, så har den äfven olägenheter, och dessa böra undvikas. Jag tror därför, att man i ett sådant fall som detta bör gå till väga med urskilning och att, äfven med det sammanhang, hvori frågan här står, det icke är lämpligt att Riksdagen inlåter sig på sådana bestämmelser, utan bör med fullt förtroende öfverlemnas saken åt Kongl. Maj:t, som då beslutar de åtgärder man finner lämpliga. Särskildt tillåter jag mig, då köp af engelska obligationer blifvit omnämndt, säga, att säkrare kan man väl

Statskontorets
omorganisa-
tion.

(Forts.)

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

icke få, men också icke heller dyrare, ty de engelska obligationerna stå i regeln högre än hvad de under naturliga förhållanden skulle göra. Priset beror, såsom vi veta, på tillgång och efterfrågan, men efterfrågan å dessa obligationer har genom den engelska lagstiftningen blifvit betydligt ökad. En mängd penningar få nemligen endast nedläggas i dessa statspapper, de s. k. consols. Trustees eller förmyndare äro endast i det fall fria från ansvar för förlust, om de nedlägga sina myndlingars medel i engelska statspapper. Således finnes en efterfrågan på dessa papper, som är konstlad, och denna efterfrågan ökas ännu mera derigenom att, derföre att de äro så säkra, det blifvit ett bruk i alla länder, der uppror och oroligheter förekomma, att förmögna personer, som vilja ställa sig säkra för alla eventualiter, placera sina kapital i de fonder, som ingifva största trygghet och ej vid en revolution kunna dem afhändas. Och sådana äro onekligen de engelska. På detta sätt uppehållas dessa i ett konstladt värde. De lemna föga öfver 3 procent på kapitalet, och vi kunna här i Sverige få på fullkomligt säkra papper 5 procent och deröfver, så att skillnaden kan blifva 2 procent eller mera, och den synes mig vara för stor för att vi skulle köpa consols.

Jag fruktar att uppehålla Kammaren för länge, om jag följer hvad jag anser vara förtjenstfullt, en undersökning, som möjligen icke har samma intresse för andra som för mig, hvilken såsom embetsman handlagt ärenden af samma natur och således haft särskilda skäl att i detalj studera saken. Jag öfvergår derföre till mina betänkligheter. Dessa röra den totala indragningen af räntekammaren och den ersättning som derför blifvit föreslagen. Komitén har funnit en räntekammare med två räntmästare, en bokhållare och en kammarskrifvare öfverflödig. Den har funnit att statens inkomster antecknas i icke mindre än tre särskilda diarier. Den har ansett, att här är ett omsvöp, som är onödigt, och föreställt sig att detta verk bör reduceras, men då den kommit på den tanken, att man helt och hållet kunde indraga räntekammaren och kasta hela Statskontorets kassarörelse på Riksbanken, tror jag att önskan, att utgifterna må kunna betydligt minskas, ledt allt för långt. I allt fall bör nuvarande omsvöp undvikas, men Statskontoret få behålla en kassör med kontroll af det biträde, som kan lemnas honom, för skötande af de penningar, som äro ställda till verkets disposition. Oaktadt allt omsvöp är det dock bättre att hafva en kontroll, som ligger deri att hafva en fullt ansvarig, skicklig och bepröfvad tjänsteman och att låta hufvudsakliga penningarörelsen skötas på ett sätt, som i allmänhet visat sig vara utan risk, mot att antaga det nya, som i den delen blifvit föreslaget, hvilket ingifver mig många betänkligheter. De skäl man för förslaget i denna del anfört äro i första rummet rent ideala. Principen skulle fordra att, då man säger, att all statens kassarörelse skall gå genom Riksbanken, man icke kan tillåta att Statskontoret har någon kassa. Chefen för Finansdepartementet har visserligen i viss mån gillat denna åsigt, men jag har med mycket nöje sett, att jag icke i detta fall (i afseende på principenligheten), rider spärr mot hans åsigt, enär han uttryckligen säger, att det endast är större bekvämlighet för räkningshafvaren, som komiterades förslag åsyftar, och på ett annat ställe, att han icke skulle, "hvarken för att oböjligt vidhålla en princip eller för att vinna en minskning å embets-

verkets lönestat, förorda detsamma", om någon afsevärd olägenhet vore dermed förenad. Dels det nöjet att kunna säga att en gammal, redan på 1660-talet uttalad princip, att alla penningar skola gå genom Riksbanken, nu blifvit så strängt tillämpad, att det icke får finnas en enda tioöring i Statskontoret, dels det exempel man skulle gifva de enskilde med afseende å nyttan att låta sina besparingar förräntas, äro de båda ideela skäl, på hvilka jag icke kan fästa afseende, emedan det af dessa skäl dragna resultatet enligt min uppfattning blott ökar arbetet och försvårar kontrollen. Det är icke fråga om rätt eller orätt i detta fall, utan endast om lämpligheten att bibehålla en arbetsordning, som visat sig vara god eller icke. En kassa af 5,000 kronor i Statskontoret till allmänhetens bekvämlighet är visserligen icke en så synnerligen principel afvikelse eller bringar staten någon sådan förlust, att något afseende derpå bör fästas. På samma gång jag således icke kan fästa mig dervid, kan jag icke heller fästa mig vid den princip, som Statskontoret sökt göra gällande såsom hinder mot det ifrågavarande förslaget, eller att Riksbanken icke skulle kunna vara någon länk i administrationen, ty om Riksbanken får verkställa vissa remisser, ligger deruti ingen principfråga. Vore förändringen i och för sig själf nyttig, skulle detta icke hindra mig att bifalla den, likasom jag icke heller, i den mån den nuvarande organisationen är ändamålsenlig, önskar någon förändring deri, men frågan är, om den föreslagna förändringen i allmänhet är så bra. Först och främst skulle besparing derigenom vinnas. Huru stor är den? Man får dervid icke taga i beräkning den besparing, som ligger i minskning af räntekammarens personal, emedan denna minskning i alla fall låter sig verkställas, utan endast den, som ligger i skilnaden mellan det förslag, som Statskontorets president afgifvit om tillsättandet af en räntmästare med 5,500 kronors lön, och Kongl. Maj:ts förslag om en kassör med 2,800 kronors lön. Således är det fråga om en besparing af 2,700 kronor. Det är för att bespara denna summa, som rubbning skulle ske i åtskilligt, men efter förslaget vinnes icke ens den fullt, ty för konsekvent genomförande af detsamma skulle Riksbanken få en hel hop ökad arbete, som visserligen första gång den omförmäles icke anses vara förtjent af någon vedergällning, hvarvid jag dock måste säga, att det förefaller mig ledsamt att någon skall arbeta för en annan utan att därför få ersättning, men när man kommer till nästa punkt, der fråga är om Riksbankens arbete med vexlingen, heter det, att banken därför bör hafva någon ersättning. Men då således häraf måste följa en ökad utgift, hvar är då besparingen? Åtminstone kan den icke uppskattas till fulla 2,700 kronor, då ersättning bör gifvas Riksbanken. Vidare kommer frågan om de enskildes besvär. Komiterade gå så långt, att de framhålla, att den enskildes fördel bör vika för allmänt väl, då de anse att hvar och en, som skall hafva penningar i Statskontoret, icke bör få dessa, utan i stället en anvisning. För min del tror jag, att bland andra statens ändamål är, att i alla transaktioner, i hvilka den ingår med enskilda, göra det så bra och lätt som möjligt för individerna. Vi hafva förfarit helt annorlunda, än här är föreslaget, i fråga om posten t. ex. genom införandet af postanvisningar och postqvittenser, i afseende på hvilka man kunde säga, att den enskilde kunde hjälpa sig dem förutan.

*Statskontorets
omorganisati-
on.*

(Forts.)

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

För min del tror jag således icke, att det ligger något behof för tilllämpning i detta fall af den nämnda principen. Nu är fråga, om icke förslaget medför ett ökadtt arbete och då tror jag, först och främst, hvad angår remisser till Statskontoret, att, när man säger, att då Konungens Befallningshafvande skickar remissen till Riksbanken och reversalet till Statskontoret, det icke är större besvär för honom, än då han skickar båda till Statskontoret, man glömmar, att förslaget bestämdt innehåller, att reversal skall gå till båda verken och att det således fordras dubbelt arbete. Detta betyder dock mindre, men hvad åter beträffar utbetalning af medel från Statskontoret till landsorten genom Riksbanken tror jag, att äfven detta medför ökadtt arbete och flera olägenheter. Enligt förslaget skall det utskrifvas en qvittensbok och efter den skall Riksbanken verkställa remisserna. Denna qvittensbok, som motsvarar anordningarne och icke innehåller några föreskrifter, är endast gjord för Statskontorets betryggande, hvaremot alla föreskrifter för Riksbankens tjänstemän endast komma att innehållas i sjelfva anvisningarne. Jag undrar dock, om icke Riksbanken snart måste begära att hvarje gång få en särskild utskrifven lista på hvad den skall göra, ty annars är det icke möjligt att kontrollera, att hvad den åtager sig också blir af dess tjänstemän verkställt, och för Statskontoret blir det alltid ytterst svårt att utöfva någon kontroll derpå. När Statskontoret har att göra en remiss, så är det en bestämd embetsförseelse hos dess tjänstemän, om den icke sker just den dag, som den skall ske, men hvilken kontroll har man på att Riksbanken verkställer den? Dess tjänstemän kunna säga: vi fingo under rättelse derom för sent, eller vi hade så mycket att göra den dagen, att remissen ej kunde afgå; och sålunda finnas otaliga fall, hvarigenom remissen kan blifva fördröjd, och olägenhet derigenom uppstå. Så skola landshöfdinge-embetena qvittera på två håll. Vidare, när remisser gå till skogsstatens tjänstemän eller domkapitlen m. fl., skola reversal skrivas ut till dem, till landshöfdinge-embetena och till Riksbanken, och enligt min uppfattning måste dubbla reversal gå till Riksbanken. Det blir ett ofantligt besvär mot att skicka penningarne direkt från Statskontoret.

Jag kommer nu till anordningarne på ränterierna. De synas gifva anledning till ytterligare arbete och tidsutdrägt. Det är nemligen förslaget, att i stället för att skicka anordningen till landt-ränteriet, skall det lemnas uppdrag till Konungens Befallningshafvande att verkställa utbetalningen till den som vederbör, men ett sådant uppdrag kan Konungens Befallningshafvande icke fullgöra utan att sätta sig in i saken. Han måste tillse, huru allt förhåller sig, det kastar ansvar på honom och gör ett särskildt beslut af honom nödvändigt samt förorsakar mera arbete på landskansliet äfvensom tidsutdrägt för dem, som skola hafva penningarne. Alltså kan jag icke finna annat än att såväl för den enskilde som för Riksbanken och i synnerhet för Konungens Befallningshafvande den nya anordningen för-anleder ökadtt besvär och arbete. Men får icke sjelfva Statskontoret ökadtt besvär? Statskontoret har anmärkt, att det får ganska stort sådant, ty systemet måste förutsätta, att det skall lemnas anvisning för hvarje post, och enligt dess uppgift förekommer, att en enda anordning kan hafva 426 särskilda poster, och då skulle enligt förslaget skrivas

426 särskilda anvisningar i stället för blott en anordning och en anvisning. Det blir högst betydligt arbete, men då svaras, att man skall se efter, huru förhållandet i sin helhet varit efter det gamla systemet och huru det skall blifva efter det nya. Man säger då, att de nya anvisningarne motsvara både de hittills brukliga anordningarne och anvisningarne och att deras sammanlagda antal öfverskrider de nya anvisningarnes summa, samt att då förut fordrades 6 underskrifter, så skulle det nu blott blifva två, således alldeles icke större arbete än förut. Först och främst räknar man nog heterogena ämnen, då förenämnda handlingar icke erfordra samma arbete, och dernäst glömmer man vid denna beräkning de nya qvittensböckerna; men den viktigaste anmärkningen synes mig vara, att det ju var en förbättring, som var i fråga, och hvarföre skulle vi icke realisera den? Är det icke en ren vinst vi få? Den böra vi väl behålla och icke åter kasta bort den med nytt arbete och säga, att på det stora hela uppstår icke mera arbete än förut, ty hvartill tjenar i detta fall förändringen? Mig förefaller, att det är en stor vinst att reducera 6 namn till 2, om 2 äro tillräckliga, men icke får man då säga, att ingen skada sker, om man ökar arbetet genom att i stället för det besparade införa nytt ouödigt skrifveri. På samma sätt förhåller det sig med, att de nya anvisningarne skulle motsvara både anordning och anvisning, ty i stället för anordningen har man qvittensboken, som alltid tillkommer såsom nytt arbete. Efter min uppfattning är det icke gifvet, att det icke verkligen åstadkommer ett större arbete, utan tvärtom; då man kan visa sådana förhållanden, som att utskrifning af anvisning för hvarje post måste ske, så männe icke den förestälda vinsten verkligen är illusorisk? Men det kan nu vara mindre viktigt med arbetets egenheter och allt sådant. Hufvudsaken är kontrollen, att den icke lider något men, och då har man nu ett system med utbetalning, som visat sig godt. I stället för räntmästaren skulle man deremot hädanefter få en första klassens tjänsteman, en tjänsteman, som förut icke haft någon tjänst. Det är en ung man, som får 1,600 kronor i lön och 1,200 i tjänstgöringspenningar. Man tror sig genom förbudet att hafva kassa, och alla remissers verkställande genom Riksbanken, hafva plockat bort så många göromål från den förra räntekammaren, att nu återstår intet, som rör uppbörds-kontrollen, och derföre, säger man, kan man taga en sådan ung tjänsteman. Jag tror, att kontrollen öfver honom icke blir så lätt och att det blir ännu svårare att tillse att, derest han är en dålig människa, han icke skulle kunna mycket lätt eludera den nu föreslagna kontrollen. Man söker nemligen nu kontrollen dels deri, att kassören icke får penningar om hand utan endast anvisningar, och dels deri, att det dagligen skall ske inventering. Men då man talar om bekvämlighet för den enskilde, så är det ju anmärkt, att dessa anvisningar blifva alldeles lika med penningar, emedan man hvar som helst kan vexla sig till penningar för dem. I alla bankinrättningar, säges det, kan man ju för sådana till innehafvaren ställda papper genast få penningar. Är då skillnaden mellan att förvara dem och förvara penningar så stor, att man i ena fallet anser sig behöfva en stor apparat och i andra fallet alls ingen? Först och främst hvad angår den direkta kontrollen öfver dessa anvisningar, så är det icke riktigt, då man säger att de alla utgå genast,

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

Statskontorets
omorganisa-
tion.

(Forts.)

så att den unge tjenstemannen, som har dem i sitt förvar, får dem under dagens lopp och redovisar dem vid dagens slut, ty det är på ett annat ställe af betänkancket ganska riktigt anmärkt af komiterade, att sådana under längre tid kunna vara liggande. Alla menniskor taga icke ut sina penningar samma dag som de kunna få dem, utan anvisningarne blifva ofta liggande hos kassören under en kortare och stundom äfven under en längre tid. Den föreslagna inventeringen förutsätter derföre dagligen nya listor på qvarliggande anvisningar, hvilket i och för sig sjelft är ett icke obetydligt arbete. Man ser äfven, att komitén verkligen tänkt på dessa svårigheter och för sig uttänkt särskilda sätt till deras undvikande, men de hafva blifvit öfvergifna. Komitén har dels velat ställa anvisningarne till viss man och icke till innehafvaren, men derigenom skulle så stora svårigheter uppstå för dem, som mottaga anvisningarne, att derför få penningar, att man öfvergifvit det. Vidare har det föreslagits att lemna dem alla till Riksbanken, men äfven det har måst öfvergifvas, emedan Riksbanken då måste öfvertyga sig om, att de som komma för att erhålla penningar på grund af Statskontorets anvisningar, äro rätta personer. Således har man nödgats stanna vid det, att anvisningarne ställas till innehafvaren och utlemnas mot qvitto. Hvad är det vidare, som skall kontrolleras, när inventering sker? Är det tillräckligt att räkna de anvisningar, som äro utgifna, och dem, som äro kvar, och se om det stämmer med qvittona? Om inventeringen skall betyda något, måste den afse att undersöka, om rätt namn står antecknad i qvittensboken eller icke. Om jag antager, att kassören kan vara en tjuf, och på antagandet af en sådan möjlighet är det ju behovet af kontroll hvilat, kan jag icke då sträcka min inbillning så långt, att tjuften äfven kan vara förfalskare? I det fallet har jag i inventering af stycketal oqvittrade anvisningar icke den ringaste kontroll. Det är först långt efter, som jag kan upptäcka, om förfalskning egt rum. Men allt detta förefaller mig till den grad osäkert, att jag tror det vara bättre att vidhålla det gamla. Man kan nemligen förutsätta, att en sådan ung man är i penningebefoh, då hans semester infaller; han har en fullkomlig erfarenhet om förhållandena, han vet när personer komma och taga ut sina penningar, han vet hvilka anvisningar, som icke genast begäras, han känner handstilar, äfvensom hvilka handstilar äro obekanta, så att endast personernas namn behöfva skrivas, och med kändedom om allt detta tager han anvisningar på betydliga belopp och reser till Göteborg, Christiania, Köpenhamn eller andra platser, der han träffar till utrikes orter gående ångbåtar, går in på en bank eller flera och säger: "här är en till innehafvaren stäld anvisning på Sveriges riksbank", hvilken ju enligt förslaget kommer att anses såsom varande lika god med kontant mynt, och genast inlöses. Han får således penningar — och är borta. Han har semester; ingen saknar honom; och man kan icke upptäcka hvad som skett, förr än den, som skulle hafva penningarne, kommit för att få sin anvisning, och man visat honom det falska qvittot. Det förefaller mig, som om detta icke innebure en fullt tillfredsställande trygghet, och att det således vore skäl att i detta fall fästa afseende vid hvad verkets chef yttrat om sin önskan att, i stället för de i förslaget upptagna 2,800 kronor till aflönande af en kassör, erhålla 5,500 kronor i

aflöning åt en räntmästare med ett från expensanslaget affönadt biträde. *Statskontorets omorganisation.* (Forts.)
 Då dessutom chefen för Finansdepartementet sjelf förklarar, att den nu införda principen må gälla endast i den mån den finnes vara lämplig, då det är ovisst, om någon besparing kan vinnas, samt då det är större garanti för att staten ej blir bestulen, om den man, som har statusens kassa om händer, är en äldre man af bepröfvad ärlighet, samt dessutom kontrolleras af biträdet, så hemställer jag, att Kammaren, för att förebygga all risk af ofvan nämnda beskaffenhet, ville på det sätt bifalla Utskottets förslag i denna punkt, att, i stället för en i förslaget upptagen kassörslön om 2,800 kronor, utföres i lön 3,800 kronor och i tjänstgöringspenningar 1,700 kronor, eller tillsammans 5,500, hvarigenom slutsumman skulle ökas med 2,700 kronor och totalsumman blefve 90,400 kronor.

Detta rörer egentligen punkten b, men jag har yttrat mig något vidlyftigare, dels därför att en föregående talare redan låtit sitt anförande omfatta Statskontoret i dess helhet, dels ock därför, att jag anser, att det icke i något fall, och särskildt om mitt förslag gillas, är lämpligt, att Riksdagen för sin del såsom en fast och bestämd af båda statsmakterna antagen föreskrift beslutar, att Statskontorets utbetalningar skola verkställas medelst anvisningar på Riksbanken och uppbörden mottagas genom attester från denna. Vi kunna öfverlemna till Kongl. Maj:t att efter sig företeende omständigheter härom besluta och, om anledningar dertill skulle uppstå, förändra. Här är endast fråga om Riksdagen vill bestämma sig för den ovilkorliga grundsatsen, att alla betalningar skola verkställas genom Riksbanken, hvilket jag för min del tror, att Riksdagen icke bör göra.

Mitt förslag är således, att, i afseende å punkten a, till hvad Stats-Utskottet deri föreslagit, eller att Riksdagen icke måtte inlåta sig på bestämmande af arbetstidens längd, måtte läggas, att den icke heller måtte inlåta sig på bestämmandet af sättet för Statskontorets betalningar eller fondernas placering, utan öfverlemna allt detta till Kongl. Maj:t; och hoppas jag, att detta icke skall tydas såsom någon anmärkningslusta, då mitt mål endast varit att lemna fullt fria händer åt Kongl. Maj:t, och mitt förslag derutöfver skiljer sig från Utskottets endast deri, att jag vill öka anslaget till kassören med 2,700 kronor.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning kl. 7 e. m.

Herr Statsrådet Forssell: Den vördade talare, som, den andre i ordningen, hade ordet, fäste uppmärksamheten derå, att chefen för Finansdepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet benämnt den nu föreslagna förändringen *en genomgripande reorganisation af Statskontoret*. Han behagade tillika yttra, att han i vissa punkter gillade förslaget och endast i några afseenden hade anmärkningar att framställa mot det samma. Om jag vågade hoppas, att de punkter, mot hvilka han icke framställt några anmärkningar, eller åtminstone de väsentligaste af dessa, af honom gillades, skulle chefen för Finansdepartementet åtnjuta lyckan att i hans auktoritet för förslaget i dess helhet ega det säkraste stöd, som inom denna Kammare kan påräknas.

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

Jag vill fästa uppmärksamheten derpå, att de väsentliga punkterna i det framlagda förslaget röra dels förändringen i Statskontorets organisationsform, hvarigenom den kollegiala förhandlingsformen komme att upphöra, dels frågan om fondernas förvaltning, dels ock sammansläendet af statskommisarie- och kamereretjensterna.

Beträffande den punkt af förslaget, mot hvilken så väl den nyss omnämnde som en senare talares anmärkningar rigtats, är jag lika skyldig som villig att något närmare utveckla min mening. Dervid ber jag att först och främst få betona, att denna punkt berör icke någon stor, allra minst en konstitutionel fråga, utan endast en ganska oväsentlig bekvämlighetsfråga. Kongl. Maj:t har icke — det vill jag äfven betona — inlåtit sig på något nytt system, något förslag om en helt förändrad plan för statskasserörelsen, utan har endast, med vidhållande af redan bestående och sedan århundraden erkända grunder för statens kassavård och kassarörelser, velat åt desamma gifva en mera tidsenlig utveckling. Då jag använder uttrycket "tidsenlig", är det derför att, enligt min uppfattning, hela vårt liqvitationsväsen, det enskilda som det allmänna, i likhet med förhållandet i andra länder, så småningom utvecklat sig i den riktning, hvari det nu föreslagits att statens kassa- och liqvitationsväsen skall röra sig. Det är en ganska naturlig anordning för penningars omsättning, att den, som har utbetalningar af stora belopp, icke håller sig egen kassa, för att deraf verkställa dessa utbetalningar i sedlar och mynt, utan har sin kassa i en bank och derå utställer anvisningar, äfvensom att den, som har att uppbära penningar, med nöje mottager dylika anvisningar såsom konstant liqvid. Denna anordning är så naturlig, att i de länder, der penningrörelsen är lifligare och starkare samt affärsverksamheten mera utvecklad än hos oss, finnes det få handelskontor, der icke denna kustom är ovilkorligt gällande. Ja, jag vågar påstå, att äfven hos oss detta liqvitationssätt på många ställen blifvit det vanliga. Men hvad som är naturligt för den enskilde, kan väl icke gerna vara onaturligt för staten. Först och främst är det vida lättare för staten än för en enskild affärsfirma att åt sin fordringsägare öfverlemna en sådan anvisning, ty ingen kan åtnjuta bättre kredit än staten, ingen fordringsägare hos en enskild person kan vara lika lugn, att den lemnade anvisningen verkligen är en anvisning på kassabehållning, som den, hvilken från Statskontoret mottager en sådan, stäld på Riksbanken. Och lika naturligt som det för den enskilde är att befria sig från särskild kassabokföring för att låta denna ombesörjas i banken, lika naturlig är en sådan separation af anvisnings- och kassabokföring för staten.

Nu tillkommer äfven, att det är en gammal svensk grundsats, att Riksbanken är statens kassa, ehuru från denna grundsats vissa afvikelser under tidernas lopp gjort sig gällande. Försändningar från landsorten hafva nemligen icke fått taga vägen direkte till Riksbanken, utan först till Statskontoret, och försändningar från hufvudkassan till landsortskassorna hafva utgått från Statskontoret och genom dess försorg blifvit fortskaffade till sin bestämmelse. Det är likväl, såsom herrarne veta, fullt förenligt med det nya banksystemets former och, såsom jag vågar tro, äfven med det nuvarande bankoreglementet, att alla försändelser för insättning i Riksbanken för statens räkning verkställas af den, som

har att göra en sådan insättning, direkte i Riksbanken, och att alla försändelser från denna räkning gå direkte från Riksbanken, utan att passera Statskontoret. Jag kan således icke finna, att någon särskild bestämmelse behöfver intagas i bankoreglementet, för att en sådan ändring må kunna verkställas.

Nu är frågan, om en sådan anordning är lämplig. Den siste ärade talaren har visserligen påpekat, att något större besvär skulle uppstå derigenom att remisserna finge skickas till ett ställe och reversalen till ett annat, men jag kan icke finna att olägenheten af att skriva Riksbankens adress på det ena brevet och Statskontorets adress på det andra på något vis kan uppväga den förenkling, som ligger deri, att genom en sådan anordning Statskontoret dädanefter endast behöfver skicka en vaktmästare till Riksbanken för att mottaga qvittensen för den väntande remissen, då deremot för närvarande Statskontoret får först skicka sin vaktmästare till posten efter ett rekommenderadt bref, vidare behandla remissen i räntekammaren och slutligen skicka en tjänsteman med penningarne till Riksbanken, hvilket allt medför en betydligt större omgång. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på, att antalet af dylika remisser icke är särdeles stort — de år 1874 ingångna remisserna voro till antalet endast 459, deraf 251 ingingo ensamt i postremissvexlar. Riksbankens besvär kan icke heller blifva större derigenom att Riksbanken får penningar sig tillsända genom postverket, än det är nu, då penningarne komma banken till handa genom Statskontorets försorg.

Hvad beträffar öfversändandet från Riksbanken till landsorterna för Statskontorets räkning, så är det af mycken betydelse, att sådana remisser år 1874 icke voro flera än 64 — och öfriga år var siffran ungefär densamma. Som herrarne finna, förekommer det icke så särdeles ofta att skicka penningar till förstärkande af landtränteriernas kassor. Många sådana försändningar inträffa icke för hvarje gång, utan vanligtvis en och en i sender. En anvisning från Statskontoret till Riksbanken med anhållan om medlens försändande till landtränteriet i den eller den orten innebär icke större besvär för Riksbanken, än att få på disken uppräknat så och så många hundratusen kronor till den tjänsteman, som står der för att mottaga dem. Efter min uppfattning medför detta sätt att ordna penningväsendet en väsentlig förenkling och innebär jenväl, såsom jag förut framhållit, tillämpningen af en gammal häfdvunnen grundsats i vårt land.

Men om nu så förhåller sig, kan man visserligen fråga, om det är skäl att bibehålla en särskild kassa i Statskontoret *allenast* för utbetalningar i Stockholm? Äfven denna fråga är icke särdeles stor. Sådana utbetalningar i Stockholm kunna nu författningenslignigt icke verkställas annat än med remisser på Riksbanken, derest beloppet är större än 5,000 kronor, ty endast belopp som icke öfverstiga denna summa eger Statskontoret gälda med sedlar och mynt ur sin kassa. Det är väl möjligt att detta icke alltid så noga iakttages, men då är förfarandet icke författningenslignigt, om ock beqvämt för mottagaren och för räntekammaren. Dessa belopp under 5,000 kronor förekomma väl icke heller i så stort antal eller betyda så mycket, att man med skäl må kunna säga, att, om denna form för liiquidation skulle försvinna, hela liquida-

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

tionssättet derigenom vore i grund förändradt. Det är väl möjligt, att gratialister, pensionärer eller andra, som hafva anslag att uppbära i Statskontoret, till en början kunna känna någon olägenhet deraf, att de, i stället för att på förut öfligt sätt erhålla Riksbankens sedlar och mynt, hädanefter bekomma i likvid en Statskontorets assignation. Jag vågar dock vidhålla den åsigt, att denna obehägnlighet icke skall länge kännas, ty det är mycket mer än en förhoppning — jag är derom aldeles viss — att en Statskontorets assignation på Riksbanken skall inom en mycket kort tid hvar som helst mottagas såsom betalning eller i vaxling. Troligen är det många af denna Kammarens ledamöter, som redan nu betala sina hyror eller utgifter för räkningar med anvisningar på upp- och afskrifning i en bank. Det faller knappast en handtverkare eller hysesvärd in att neka mottaga en sådan anvisning, ty dels har han själv affärer med banker, och dels vet han, att vägen dit icke är lång; och då således vanan vid sådan likvidation redan fått insteg hos oss, samt man kan vara säkrare på en Statskontorets anvisning på Riksbanken än på en enskild persons, synes det mig vara fullt säkert, att detta likvidationssätt icke kommer att medföra stora olägenheter för allmänheten.

Emellertid kan jag väl fatta, att den af den siste talaren framställda betänkligheten mot den låga aflöningen för kassören i Statskontoret, i denna Kammare gjort ett visst intryck. Jag vill likväl fästa uppmärksamheten derå, att en förhöjning i kassörens aflöning borde medföra en förhöjning jemväl af stämpelpapperskassörens aflöning, ty äfven under förutsättning att Kongl. Maj:t skulle medgifva Statskontoret att hålla en kassa på 5,000 à 10,000 kronor och denne kassör således finge kontanta penningar att förvalta, hvad är väl denna lilla summa i jämförelse med de millioner, som stämpelpapperskassören har om händer? Det har hittills icke ansetts lämpligt att sätta denne stämpelpapperskassörs lön lika med räntmästarens, och icke heller i Statskontorets utlåtande talas om något annat än höjning af misräkningspenningarna för stämpelpapperskassören. Nu har stämpelpapperskassören en första gradens lön jemte de för honom alldeles nödvändiga misräkningspenningarna. Efter Kongl. Maj:ts förslag skulle kassören i Statskontoret icke få penningar om hand och således icke behöfva några misräkningspenningar. Äfven om Kongl. Maj:t skulle fästa afseende vid de betänkligheter, som kunna framställas mot den nya anordningen, och det bestämdes att 5,000 till 10,000 kronor skulle få finnas i kassörens kassa, så är dock detta belopp icke större, än att dess värdande kunde ske utan misräkningspenningar, hvarföre jag icke kan finna något skäl att förorda det af den siste talaren framställda förslag. Visserligen skulle jag icke, derest denna Kammare behagade besluta att den ifrågavarande kassören skulle erhålla högre lön samt gemensam omröstning mellan de sålunda af Kamrarna fattade skiljaktiga beslut blefve anställd, betrakta detta såsom någon väsentlig afvikelse från Kongl. Maj:ts förslag, men jag kan dock icke för närvarande finna skäl att frågå de åsikter, jag i detta hänseende i statsrådsprotokollet uttalat.

Jag ber vidare att med ett par ord få bemöta hvad af den siste ärade talaren yttrades derom, att det ej vore af behovet påkalladt att i Kongl. Maj:ts proposition intaga en fras om grunden för fondernas

placering. De ord i den Kongl. propositionen, som här åsyftas, återfinnas i dess fjerde punkt, der det heter: "att i afseende å fondernas förvaltning småningom genomföres den grundsats, att desamma må placeras allenast i vissa slags obligationer." Dessa ord hafva dock en viss betydelse, hvilken torde framgå vid en närmare granskning af hvad uti anförandet till stadsrådsprotokollet blifvit yttradt. De afse, att området för de värdepapper, hvilka böra anses lämpliga för placering af statens fonder, måtte hållas så inskränkt som möjligt. Derigenom vinnes, efter min uppfattning, en större trygghet — och tryggheten är det viktigaste af allt för fondernas placering — i jemförelse med hvilken en eller annan bräkdels procent större eller mindre räntevinst ingenting betyder. Derför synes det mig naturligt att, vid utfärdande af instruktion för Statskontoret, Kongl. Maj:t bestämmer hvilka slags obligationer få användas för placering af fonderna. Hvilka dessa särskilda slags obligationer skulle vara, derom har jag icke uttalat mig. Jag hyser den största aktning för dem, den siste talaren omnämnt, och jag kan godkänna hypothecksbankers och enskilda kommuners obligationer lika väl som statens. Men hufvudsaken är, att, om genom instruktion bestämes, hvilka obligationer få användas för placering af statens fonder, då synes mig den egentliga delen af de betänkligheter, som nu blifvit framställda mot öfverlemnande af fondernas förvaltning åt en byråchef, försvinna.

Jag begagnar slutligen tillfället att i denna Kammare, såsom förut i Andra Kammaren, fästa uppmärksamheten på sista punkten af Stats-Utskottets förslag, der det hemställles, att "Riksdagen måtte i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t till nästsammanträdande Riksdag meddela uppgift å de embets- och tjenstemän, hvilka i följd af den nya organisationen kunna anses berättigade att med ofvan angifna villkor från allmänna indragningsstaten uppbära sina löner och hvilka ej funnits benägna eller lämpliga att i den nya organisationen ingå." Jag tillåter mig fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att en sådan bestämmelse, att organisationen *skall* vara färdig nästa år och att alla de tjenstemän, som kunna finnas obenägna för den nya löneregleringen, skola föreslås att sättas på indragningsstat, gifver Kongl. Maj:t mindre frihet i organisationens genomförande, än önskligt vore. Jag vågade i Andra Kammaren göra framställning derom, att orden "nästkommande riksdag" måtte utbytas mot "en kommande riksdag."

Grefve Mörner, Oskar: Sedan lång tid tillbaka hafva vi hört, att embetsverken böra omorganiseras. Detta har blifvit framhållet jemt och ständigt, så att påståendet till en viss grad öfvergått till en trosartikel, dock icke så som hvilade denna mening hos flertalet på en bestämd insigt, ty mängden, som tillfrågats derom, torde nödgas erkänna, att orsakerna hvarför en omorganisation skulle erfordras, känner han ej, lika litet som han vet det minsta om huru en bättre organisation skall inrättas. Icke heller har han för sig eller samhället kunnat bemärka någon skada eller mindre nytta af det närvarande, men att man bör förändra tviflar han i alla fall icke på. Nu har ock saken kommit derhän, att frågan om en ombildning, sedan den varit länge förhandlad — allt ifrån 1820-talet — nu verkligen börjar att i betydlig mån sättas i verket. Ett steg före detta har tagits, då man förändrade

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

Krigskollegium till Arméförvaltning, men jag vet just icke, om denna förändring visat sig förmånlig eller af någon betydelse alls. I dag föreligger den ganska viktiga frågan att ytterligare förvandla ett af rikets äldsta kollegier till helt enkelt en byrå; och jag kan dervid icke instämma i det yttrande, som här blifvit faldt, att det är en liten sak som är i fråga, blott en obetydlig förändring. Detta kollegium, som nu, som sagdt, är föreslaget att förvandlas till byrå, har icke små angelägenheter om hand: det skall taga emot inflytande statsmedel och hafva inseende öfver uppbörden eller, med ett ord, hufvudsakligen vårda rikets inre penningeförhandlingar; och detta verk vill man nu, som man säger, förenkla på ett sätt, som möjligen ock kan synas vara enkelt, men som jag betvivlar kan blifva i framtiden tillfredsställande. Statskontoret sjelft yttrar, att "så vidt Statskontoret kunnat finna, hafva komiterade ej heller ådagalagt, att de nu befintliga kontrollerna äro öfverflödiga eller att formerna för Statskontorets embetsverksamhet i något hänseende föranleda onödig omgång; och detta har gifvit Statskontoret ytterligare stöd för den öfvertygelse, att, ehuru några smärre förenklingar i arbets sättet väl torde kunna åvägabringas, om hvilkas genomförande embetsverket icke lärer underlåta att, så vidt på det samma beror, draga försorg, några väsendtliga förändringar i embetsverkets organisation likväl icke under för handen varande förhållanden äro af behof påkallade." Detta har sjelfva det i fråga varande embetsverket yttrat; och jag vill fråga: hvad har upplysts om behofvet af den föreslagna förändringen? Hafva några klagomål anförts öfver att Statskontoret icke handlägger målen med tillräcklig ordning och skyndsamtet eller att dess utlåtanden till Kongl. Maj:t icke afgifvits med sakkänedom och snabbhet? Om detta finnes ingenting yttradt i anförandet till statsrådsprotokollet, hvilket jag läst med tillbörlig uppmärksamhet, men väl innehåller samma anförande att förändringarne kunna med lätthet genomföras, ehuru jag icke funnit några bevis för en sådan åsigt, och ännu mindre derföre att förändringarne skulle blifva till gagn. Men nog säger Herr Departementschefen att han är öfvertygad, och det kunde vara bra, om denna öfvertygelse äfven medförde visshet. Nu må emellertid förlåtas mig, om jag är mera böjd att tro på Statskontoret, som handlagt i fråga varande ärenden, än på ett yttrande, som, om det ock vore grundadt på några forskningar, likväl saknar det stöd, som en mångårig erfarenhet om förhållandena alltid lemna. Visserligen har Herr Departementschefen i åtskilliga delar haft att åberopa och stöda sig på det yttrande Presidenten i Statskontoret afgifvit, och hvilket är mycket olika emot hvad Statskontoret förmålt, men frågan kan vara hvarest tyngdpunkten ligger, och för min del har jag icke kunnat finna den på något sätt i Presidentens utlåtande.

Man må icke begära af mig att jag skulle ingå i en detaljerad granskning, huru till exempel det bäst må kunna tillgå vid remisserna till landshöfdingeembetena eller med skötandet af andra Statskontorets löpande göromål, ty dertill saknar jag den erforderliga embetsmannainsigten; men det vet jag, att den, som vill vidhålla den åsigten, att genom den nyligen gjorda förändringen i statsrådets organisation någon ändring icke skett i Konungens personliga ställning i hänseende till regerings-

maktens och att Statsministern icke skulle komma att jemte Statsrådets öfriga ledamöter mera betyda än förut Justitiestatsministern och hans kolleger gjort, den borde icke medgifva eller förorda att kollegierna utträngas och ersättas med verk, som i sjelfva verket endast blifva byråer under statsdepartementens expeditioner, ty, säge hvad man vill, är sådant ett ytterligare steg till ministerstyrelse. Då jag nu nämner Konungen, talar jag naturligtvis om begreppet Konung, som innefattar en kontinuitet, icke om någon personlighet. Då svenska grundlagen förutsätter att Konungen i viss mån, det vill säga så vidt hans tid och krafter medgifva, bör personligen deltaga uti och i den grad han förmår leda rikets styrelse och att han väl bör inhenta råd af sin konselj, men icke åt den helt och hållet öfverlemnade regeringstömmanne, hvad är det då som möjliggör för Konungen att bibehålla en sådan maktställning? Jo, ganska väsentligt det stöd han får från de åtgärder, som utgå ifrån kollegierna, hvilka handlägga målen efter sin kännedom om desamma lugnt och oberoende. Förvandlar man nu dessa kollegier till byråer, så blifva de, säge hvad man vill, endast språkrör för ministern, och det blir ministrarnas tankar, som återkomma från byråerna. Huru skall då Konungen, om han än så vill, kunna väsentligt styra sjelf? Han hör sina ministrar, men är nästan utestängd från möjligheten att erfara annat än hvad de säga, och äfven, om man ville antaga eller anse för godt att ministerstyrelse blefve gällande, så borde man ändå i sådant fall inse, att, så framt man ville bibehålla en för ministrarne kollektivt magt och icke göra hvarje departementschef till nära enväldig i frågor som tillhörde hans förvaltningsgren, så borde icke all behandling af ärendena, sedan de lemnat underordnade myndigheter, ske utslutande inom departementschefens expedition. Redan nu hör man sägas att herrar departementschefer äro benägna att hvar inom sitt fack styra sjelfrådigt, huru skulle det då gå, om de finge alla medel till detta styrande i sin hand? Jo så, att departementscheferne styrde den egentliga förvaltningen, Statsministern dirigerade politiken gent emot Riksdagen och i öfrigt, och de konsultativa statsråden fingo öfvervara föredragningen af besvärsmålen. Huru regeringen, sådan den nu är eller af mig måste antagas vara, kunnat framlägga ett sådant förslag, som det i fråga varande, må då med skäl förväna mig. Att allt jemt byta om ställning, men ändå påstå att man står på samma sätt som förut, vittnar om mera förmåga att inbilla sig än att urskilja. Men emot dessa inbillningar kommer snart verkligheten och visar huru förhållandet är.

Man har äfven sagt att göromålen skulle vinna i snabbhet genom att en del besvärsmål skulle direkt hos Kongl. Maj:t fullföljas och att i trygghet intet skulle förloras, enär Statskontorets yttrande skulle infordras, men då Statskontoret i alla fall skall läsa och begrunda handlingarne, torde intet vinnas i tid eller minskade göromål, ty för Statskontoret medför utlåtandet i de flesta fall lika mycket besvär, som en resolution, och plus blir då att Kongl. Maj:t äfven måste handlägga saken, som annars nog i de flesta fall kunnat undvikas. Infordrar ministern åter icke något utlåtande, utan afgör saken ändå, ja då kan det ock blifva dervid, och Konungen allt trängre slutas inom de ministeriella armarne, såsom i ett jernband, utan förmåga att sträcka sin

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

verksamhet derutom. Jag kan icke tro att, om ett kollegium indrages, icke ordningen, så snart ske kan, skall komma äfven till de öfriga, och emot klokheten af dessa åtgärder, eller emot den väg för styrelsens förande man vill inslä, har jag velat inlägga en protest, i händelse i framtiden någon skulle genomögnå våra protokoll. Icke för min egen skull, utan för sakens skull.

I öfrigt kunde väl mot Kongl. Maj:ts proposition och Stats-Utskottets utlåtande många anmärkningar göras, och icke synas de mig vara uttömda genom det som sagdt blifvit i fråga om assignationerna på banken eller om remisserna till landshöfdingeembetena, ty dessa saker, ehuru med afseende å Statskontorets verksamhetsområde ingalunda oviktiga, innefatta dock långt ifrån det väsentligaste eller viktigaste som skall förändras, så att, om man kan och vill i detalj granska, finnes mycket mera att fästa sig vid. I fråga om af Stats-Utskottet gjorda ändringar vill jag här anmärka, att, då enligt Kongl. Maj:ts förslag tjänstemännen kunde blifva förpligtade att under semester vidkännas afkortning i sina löneförmåner, så har Stats-Utskottet, mera generöst, väl förklaradt, att tjänstgöringspenningarne borde äfven under semester få bibehållas, men förbisett att förorda något anslag till vikarier.

Jag skall nu icke längre utsträcka mitt tal, men jag har här velat uttala min mening, emedan jag tror att frågan är icke endast af administrativ, utan äfven af politisk vikt. Då jag för min del hyser den åsigten, att den i fråga satta reformen icke är helsosam, utan tvärtom är af den art, att den kanske kan föranleda ohälsa, så kan jag icke inskränka mig till att endast framställa anmärkningar, utan att yrka något; och yrkar jag således afslag å nu föreliggande punkt, hvaraf torde följa, om detta yrkande bifalles, att de öfriga punkterna sedan få gå samma väg.

Herr Rydqvist: Den öfverläggning, som hittills egt rum, har rört sig hufvudsakligen kring 2 frågor, nemligen *dels* om bibehållandet af räntekammaren samt om kassören och hans aflöning, *dels ock* om de olägenheter som äro förknippade med den föreslagna nya anordningen för inbetalningar från och utbetalningar till landsorten. De anmärkningar i sak, som jag tagit mig friheten framställa, hafva åter icke blifvit föremål för uppmärksamhet, och deröfver beklagar jag mig ingalunda. De stå för min räkning i protokollet och dermed är jag nöjd. Men innan öfverläggningen afslutas, vill jag tillåta mig, att för sakens vigts skull fästa uppmärksamheten på några omständigheter, som möjligen kunna tillmätas någon betydelse. I Kongl. Maj:ts proposition är föreslaget, och Stats-Utskottet har gillat, att den hittills i Statskontoret befintlige advokatfiskal eller ombudsman skulle indragas och den juridiska befattningen inom verket förenas med sekreterarebefattningen. Men nu har Statskontoret, som väl bör anses ega någon erfarenhet i dessa liksom i öfriga stycken, i sitt underdåniga utlåtande förklaradt, att för sammanslagning af ombudsmans- och sekreterare-tjänsterna möta helt enkelt "öofvervinneliga svårigheter." Detta ytt-
rande, grundadt på sakkännedom, borde, i min tanke, verkligen tillvinna sig något afseende.

Vidare ber jag att få meddela, att, då den siste ärade talaren fäste sig vid svårigheterna af kontrollen i afseende å medlens förvaltning, upprepade han blott sista delen af hvad som härom förekommer i Statskontorets utlåtande, sidan 29. Jag vill suppleras detta med uppläsning af en föregående mening, som lyder sålunda: "Denna redogörelse torde ådagalägga — — hittills varande kontroller. Inom ett penningförvaltande verk måste emellertid anordnandet af fullt betryggande kontroller vara det första villkoret för en god organisation". Jag instämmer för min del helt och hållet i detta yttrande; och framtiden kommer sannolikt inom kort att utvisa, hvilka som haft rätt i denna fråga, antingen de som försvara den hittills varande organisationen af Statskontoret eller de som nu vilja genomdrifva upphäfvandet af denna organisation med rötterna och dess replacering af en byråstyrelse.

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på en fråga, som förekommer i Stats-Utskottets utlåtande sidan 3, der det heter:

"och skulle för åtnjutande af de nya löneförmånerna följande villkor vara gällande:

1:o att embets- eller tjänsteman skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jemkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af Statskontoret eller dess särskilda afdelningar, eller eljest i allmänhet kan varda stadgad; äfvensom om i en framtid Statskontorets ställning inom förvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan som sjelfständigt embetsverk anses, vara förpligtad att, med bibehållande af den tjänstegrad och aflöning han innehar, efter den nya arbetsordningen sköta de med tjänsten förenade göromål".

Här säges icke med förtäckta, utan med temligen tydliga ord, att, om inom en längre eller kortare framtid ministerstyrelse med hvad dertill hörer kommer att här i landet införas, så skola de embets- och tjänstemän, hvilka nu ingå på den nya aflöningsstaten, vara skyldige att ingå i den nya ministeriela byrån. Jag är likväl tveksam, huruvida ett så beskaffadt beslut, fattadt af Riksdagen, står i full öfverensstämmelse med 36 § Regeringsformen, som lyder sålunda: "De som bekläda domare-embeten, så högre som lägre, samt alle andre embets- och tjänstemän än de i föregående § nämnde, kunna icke, utan medelst ransakning och dom, ifrån sina innehafvande sysslor af Konungen afsättas, ej heller, utan efter egna ansökningar, till andra tjänster befordras eller flyttas". Jag ber den ärade Kammarens ledamöter lägga vikt vid detta, att en embets- eller tjänsteman, som fått fullmakt på sin tjänst — jag talar icke om de s. k. amanuenserna, hvilka skulle liksom sväfva i luften — skall på förhand åläggas att antaga motsvarande befattning i ett annat verk. För min del tolkar jag icke grundlagen på detta sätt, och anser sålunda denna punkt icke kunna antagas, utan böra i hvad den senare delen beträffar afslås.

Jag skall i öfrigt icke vidare upptaga Kammarens tid, utan ber endast att få instämma i Grefve Mörners yrkande om afslag på betänkandet.

Herr Hederstjerna: Jag har icke begärt ordet för att ingå i något bemötande af de anmärkningar, som blifvit gjorda mot den före-

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

slagna förändringen af Statskontoret, ty jag tror att Kammaren har hört tillräckligt många skäl för och emot, så att något vidare icke lär behöfva anföras, utan jag har endast velat yrka bifall till det föredragna momentet i Stats-Utskottets utlåtande, då jag icke hört något sådant yrkande ännu vara framställt. Så vidt jag kunnat finna, hafva mot detsamma endast två anmärkningar blifvit gjorda. Den ena var, att i detta moment skulle införas en ytterligare inskränkning i afseende å de grunder, hvarom Riksdagen icke skulle yttra sig. Jag tror icke att det kan vara skäl att till denna ifrågasatta förändring lemna bifall, ty de grunder, hvaröfver Riksdagen icke skulle, enligt detta förslag, yttra sig, äro af den vigt att hela organisationen derpå hvilas, och jag tror derföre att de böra bifallas. Yrkande om afslag har också blifvit framställt. Detta motsätter jag mig naturligtvis, då jag deltagit i Utskottets förhandlingar, och då jag för min del anser den föreslagna organisationen innefatta en förenkling, som Riksdagen begärt och som Riksdagen derföre bör tillmötesgå. Jag anhåller således om bifall till det föredragna momentet oförändradt.

Herr Carleson: Mina betänkligheter dels i afseende på nyttan och lämpligheten af den föreslagna organisationen dels ock beträffande den inskränkning i regeringens makt öfver rikets drätsel, som deraf föranledes, skall jag förbigå, emedan jag föreställer mig, att framgången af ett förslag, som blifvit af Kongl. Maj:t framställt och af Stats-Utskottet enhälligt tillstyrkt, bör vara betryggad. Men jag kan deremot icke underlåta att framställa en betänklighet som rör lagligheten af en utaf de grunder, som enligt Kongl. Maj:ts förslag och Utskottets tillstyrkan skulle af Riksdagen antagas, nemligen den att Statskontorets betalningar skulle verkställas genom anvisningar på Riksbanken, hvilken grund, faststald af Konung och Riksdag såsom allmän regel, kan i tillämpningen leda till förnärmande af fordringsegares lagliga rätt. Visserligen är det sant, såsom redan blifvit anfördt, att under nuvarande förhållanden skola sannolikt Statskontorets anvisningar på Riksbanken anses såsom fullgod betalning, men gällande lag bjuder att den, som är skyldig penningar eller varor, skall betala i penningar eller varor, som han förskrifvit sig att gälda; och lika litet som en enskild person kan, utan fordringsegares begifvande, liqvidera sin skuld med anvisning på sitt tillgodohaf hos banken, lika litet eger staten att tvinga någon att såsom betalning för sin fordran mottaga en sådan anvisning. Den tid kan åter komma, som förut varit, då Riksbankens betalningsförmåga, statsverkets tillstånd eller statsmakternes inbördes förhållande gifvit statsverkets anvisningar å Riksbanken ett motsatt anseende mot det närvarande. En annan omständighet, som lätt nog kan inträffa, är den, att fullmäktige i Riksbanken göra invändningar mot formen för de anvisningar, som af Statskontoret utlemnas till statens fordringsegare såsom liqid för deras fordringar hos statsverket, och att af denna eller annan orsak uppstår trist mellan regeringen och fullmäktige om giltigheten af sådana anvisningar. Icke kan man då begära att fordringsegaren under tiden skall vänta på liqid för sin klara och ostridiga fordran och jag föreställer mig att, om allmän lag får gälla, skall en person, hvilken Statskontoret — i

öfverensstämmelse med en af Konung och Riksdag beslutad anordning — betalt med en på Riksbanken stäld anvisning, hvilken fullmäktige vägrat att inlösa, vara berättigad att få utmätning i statens egendom. Riksbanken, såsom oberoende af regeringen, utgör icke någon del af statsförvaltningen; och kronan har icke större rätt än den enskilde att liqvidera sina skulder genom anvisningar, som fordringsegaren icke vill emottaga. Efter min föreställning finnes det visst icke något hinder att i administrativ väg förordna något sådant, som att Statskontoret utlenmar anvisningar å Riksbanken till liqvid för fordringar hos kronan, men den fordringsegare, som icke ville nöja sig med sådan liqvid, bör vara berättigad att slippa taga emot en dylik anvisning och anvisningen bör icke anses vara någon betalning förr än den liqviderats af Riksbanken. Om den föreslagna grunden för Statskontorets omorganisation godkännes och blir till efterrättelse för statsförvaltningen fastställd, skulle emellertid kunna hända, att man antog såsom en allmänt gällande regel att betalningen af alla fordringar, hvilka böra gäldas af Statskontoret, verkställas endast genom anvisningar på Riksbanken, och att detta skulle komma att anses gälla såsom lag. Men en sådan ändring af lagen har då tillkommit i strid med grundlagen, så vida 9:de Kapitlet Handelsbalken blifvit ändradt på annat sätt än som för ändring af civillag är stadgad.

Jag betviflar icke, såsom förut är sagdt, att hvad Kongl. Maj:t föreslagit och Stats-Utskottet enhälligt tillstyrkt skall af Kammaren godkännas, men min anmärkning mot förslaget bristande öfverensstämmelse med allmänna lagen, har jag likväl ansett mig böra framställa till det afscende den kan finnas förtjena.

Herr Statsrådet Forssell: Jag skulle visserligen till svar på den siste talarens betänklighet kunna anföra, att, om allmänna lagen ålägger staten, lika som hvarje enskild, att betala sina förbindelser, så ålägger den dock icke staten att betala sina förbindelser i Statskontorets hus på Riddarholmen, eller förhindrar honom att infria dem i bankohuset vid Jerutorget. Men jag förstår väl, hvad den värde talaren egentligen afsåg; hans påstående innebar väl, att, om någon vägrar att i Statskontoret *qwittera* en anvisning på Riksbanken såsom fullgod betalning, denne är berättigad att före aflemnande af qvitto undfå sin betalning i sedlar eller mynt. Om någon vägrar att mottaga en Statskontorets anvisning såsom fullgod betalning, vägrar att *qwittera* densamma i Statskontoret, kan det icke hjälpas på annat sätt, än att Statskontoret beordrar en tjänsteman att följa denne person till Riksbanken, för att, då han der emottager mynt eller sedlar, få hans qvitto på anvisningen; men då jag förmodar, att sådant ytterst sällan kommer att inträffa, ser jag i denna anmärkning icke något väsentligt hinder för genomförandet af det nya liqvidationssättet.

Hvad angår den farhågan, att det möjligen kunde inträffa, att Riksbanken blefve insolvent, förefaller det mig, som om Statskontoret och dess fordringsegare alldeles icke vore bättre ställda, om Statskontoret hade kvar sin rätt att hålla kassa på 5 à 10,000 kronor, än om det förlorat densamma, ty i båda fallen går Statskontoret miste om dispositionsrätten öfver sin kassa i Riksbanken och i begge fallen står

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

Statskontoret i svårighet att fullgöra sina förbindelser. Jag kan derföre icke finna, att den nya anordningen af liquidationssättet på något vis står i strid med hvarken allmänna lagens bestämmelser eller en klok försigtighet.

Herr Wallenberg: Under diskussionen här har man talat om dessa anvisningars antaglighet i allmänna rörelsen. Jag tvifvar icke på att de skulle mottagas i liqid, om de finge samma form som vanliga upp- och afskrifningsvexlar; men vi veta allt för väl, att lagen i afseende på *anvisningar* är sådan, att man icke har riktigt klart för sig, om man har regress till utgifvaren, i händelse anvisningen icke blir infriad af den på hvilken anvisningen är utställd. För min del hyser jag icke mer än en betänklighet emot detta förslag, och det är, att det är för ovillkorligt, ja nästan så ovillkorligt, att regeringen icke vidare synes hafva rätt att låta sköta Statskontorets kassa oberoende af Riksbanken. Så länge regeringen är förhindrad att på något sätt deltaga i Riksbankens styrelse och så länge § 72 Regeringsformen står kvar, anser jag det olämpligt, att regeringen helt och hållet afhänder sig möjligheten att sköta statens egna kassaaffärer genom i statens tjänst antagna kassörer. Jag tycker, som herrarne väl veta, annars om alla förenklingar.

Herr Samzelius: Det är icke utan stor tvekan, som jag begärt ordet i denna fråga, ty dels har jag förut, då Statskontoret afgaf sitt utlåtande i frågan, yttrat mig derom, och dels är tiden så långt framskriden, att jag icke kan vänta, att herrarnes tålmod skall räcka till att åhöra ett långt anförande i detta ämne. Jag vill dock yttra några ord, emedan jag under mångårig tjänstgöring inom Statskontoret haft tillfälle att förvärfva mig någon specialkännedom i de frågor, hvilka i förslaget beröras, och det kan derföre anses såsom en pligt för mig att något redogöra för min tanke om det föreliggande förslaget. Jag skall dervid likväl icke hålla mig till detaljerna, utan till några vissa kärnpunkter, nemligen först huruvida Statskontoret skall vara ett kollegialt embetsverk, för det andra i frågan om fondförvaltningen, och för det tredje i frågan om sättet för Statskontorets utbetalningar. Hvad först beträffar frågan om den kollegiala formen, så hänger denna tillsammans med en stor politisk fråga, och representationen har hittills alltid uttalat sig för den åsigten, att med nu varande styrelsesätt icke vore förenligt upphörandet af kollegierna såsom fristående, sjelfständiga embetsverk, hvarinom det kollegiala arbetssättet ansetts ega ett afgjordt företräde. Om Riksdagen nu vill gå in på en annan väg, nemligen på det parlamentariska styrelsesättet med så kallad ministerstyrelse, hvartill förslag dock icke för närvarande föreligger, så är gifvet, att man äfven bör förändra kollegierna, emedan de i annat fall komme att erbjuda ett allt för segt motstånd. Jag vill icke mycket yttra mig i den politiska delen af frågan; men ehuru Statskontoret väl icke under nu varande tidpunkt vågar att, såsom i förra århundradet kanske var fallet, tillmäta sig någon politisk betydelse, äro dock dess nu varande funktioner icke att så ringakta, som den ärade Chefen för Finansdepartementet antydt i sitt anförande till statsrådsprotokollet, ty der nedsätts

göromålens vikt och beskaffenhet, enligt min tanke, vida under hvad de verkligen förtjena. Dessa göromål äro dock i allmänhet af samma beskaffenhet som de, hvilka behandlas i Finansdepartementet, hvadan, om man nedsätter dem för mycket på ena stället, det torde blifva svårt att hålla dem uppe på det andra. Det kollegiala arbetssättet lär väl emellertid icke hafva utsigt att i längden kunna hålla sig i Statskontoret, och jag är villig medgifva, att åtskilliga ärenden finnas, som äro af den beskaffenhet, att de kunna behandlas utan den kollegiala formen. Andra åter äro af den invecklade beskaffenhet, att jag tror att det allmänna och äfven Kongl. Majts regering hafva en fördel af. att de ses mångsidigt. Man har antagit, att göromålen i Statskontoret endast äro enkla verkställighetsåtgärder. Men då dessa åtgärder grunda sig på allmänna författningar, cirkulär, särskilda föreskrifter m. m., vågar jag påstå, att tillämpningen af dem kräfver icke ringa omsigt, och att dertill fordras lika moget omdöme, som att pröfva målen i t. ex. hofrätterna, och jag vill till och med påstå, att för bedömandet af administrativa mål fordras i allmänhet mera omsigt än för att bedöma de rent juridiska — jag har sjelf tjenstgjort på båda hållen och känner det af erfarenhet — ty i allmänhet har man vid de senare lätt tillgängligt, hvad som är lag, hvilket deremot icke är förhållandet vid de administrativa målen. Der finnes icke någon lagbok, utan vanligtvis erfordras långa och mödosamma undersökningar för att få reda på, hvad som är stadgadt och huru dessa stadganden blifvit tillämpade vid olika tider. Det föres icke fullständiga anteckningar deröfver, och jag vill påstå, att vårt kamerala och administrativa vetande ligger kodifieradt icke i tryckta böcker, utan i kollegiuledamöternes egen erfarenhet, och för att uppehålla sin plats i ett kollegialt embetsverk erfordras att sätta sig väl in i hvarje sak och försvara sin åsigt, och just under detta samarbete har utbildats den skicklighet, som onekligen finnes hos största delen af våra administrativa embetsmän. Tager man bort detta och gör kollegierna till byråar, der man arbetar hvar och en för sig, utan den utbildning i omdömet, som samarbetet nödvändigt medför, kommer denna skicklighet, som dock är af synnerlig vikt, endast att tillhöra det förflutna. Jag vill härvid icke så mycket framhålla Statskontoret, som icke dess mer andra kollegier, exempelvis Kammarkollegium. Hos alla dessa är det emellertid af vikt, att det vetande, som vanligen i rikt mått finnes hos ledamöterna, icke utdör, utan kan gå i arf till de yngre tjänstemännen.

Hvad derefter beträffar fondförvaltningen, så delar jag samma betänkligheter, som en ärad talare från Göteborg, Herr Presidenten Wærn, i det afseende uttalat. Jag tror icke, att såsom en regel utan undantag bör stadgas, att fonderna skola placeras i vissa slag af obligationer. Staten gör ovilkorligen derpå en förlust i de årliga ränteinkomsterna. Nu finnas dessa fonder placerade dels uti inteckningar och dels i obligationer och gifva på detta sätt en ränteinkomst, som jag antager uppgår till omkring $\frac{1}{2}$ procent mer, än om de skulle placeras i dessa obligationer. På 10,000,000 kronors kapital gör detta 50,000 kronor om året. Det är visserligen sant, att staten kan bära denna förlust, men hvad skulle man dermed egentligen vinna? När man inköper obligationer, löper man samma risk som vid fastighetsköp, i det att

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

man är underkastad prisfall. Det har i komiterades betänkande blifvit starkt framhållet, att Arméförvaltningen måst köpa ett par fastigheter, och der omtalas vådorna af att något dylikt kan inträffa i framtiden. Denna affär realiserades dock så väl, att öfverskott uppstod. Det är dock väsentlig skilnad, om jag har en inteckning i en fastighet och tillika har en omslagsrevers. När penningarne behöfvas säger jag upp dem och får dem då med samma belopp, som det hvarför de blifvit utlånta. Om jag deremot behöfver realisera obligationer, måste jag vanligen vända mig till fondbörsen för att få dem utropade, och vår fondbörs här är så sensibel, att, om Statskontoret skulle behöfva ett par hundra tusen kronor och derföre ville sälja obligationer, det ovilkorligen skulle medföra ett icke ringa prisfall. Vi veta äfven, att sådant prisfall inträffat vid tillfällen, då ogynsamma förhållanden tillstött, såsom t. ex. vid 1857 års kris, och naturligtvis äro statens obligationer underkastade samma eventualiteter, som alla andra, och följden blir, att man icke får bibehålla sitt kapital vid dess ursprungliga belopp. Jag kan således icke finna, att det skulle medföra någon väsentlig fördel att stadga detta såsom regel och allra minst så bestämdt, att man skulle placera penningarne i utländska obligationer, såsom t. ex. engelska consols, ty den ränteinkomst, som man på dem kan inbringa, är blott ungefär hälften af hvad vi nu få af egna statspapper här i landet. I anförandet till statsrådsprotokollet omtalas, att räntan utgör dels en ersättning för begagnandet af kapitalen och dels ett premium för den risk man löper, samt att man skulle göra denna risk så liten som möjligt. Derom är jag fullt ense med den ärade föredraganden, men icke kan risken blifva mindre än ingen, hvilket nu är händelsen, då man icke gjort någon förlust på utlålandet. Man kan ju icke göra denna risk mindre, och om således ränteinkomsten också blir nedsatt, kan säkerheten icke dermed blifva större. Efter min tanke vore det icke lämpligt att stadga det såsom regel, att fonderna skola uteslutande placeras i obligationer, men deremot vill jag medgifva, att man bör placera åtskilligt i obligationer, och företrädesvis i goda obligationer, ty säkerheten är det, som främst bör tagas i betraktande.

Hvad slutligen angår formen för utbetalningarne i Statskontoret, så har det af en ärad talare blifvit vidrördt, huruvida det är lagligt att betala med anvisningar. Deri är jag fullt ense med honom, och jag är likasom han öfvertygad, att en fordringsegare, hvilken infinner sig i Statskontoret med ett utslag, som skall fullgöras, icke är skyldig att såsom liqvid för sin fordran mottaga en anvisning på Riksbanken. Hittills har detta kunnat hjälpas på det sättet, att anvisningen skickats upp till Riksbanken och penningar derifrån afhemtats till Statskontoret, der han fått utqvittera sin fordran, men hädanefter skulle detta blifva omöjligt, emedan anvisningarne icke få tagas från Statskontoret förr, än de äro qvitterade i boken. Hvad åter allmänhetens beqvämlighet beträffar, så är det en synpunkt, som jag för min del håller mycket på, då jag är af samma åsigt, som af en vördad veteran här i Kammaren blifvit uttalad, nemligen att embetsverken äro till för allmänhetens skull, och det är otvifvelaktigt, att det skulle innebära ett återgående från den beqvämlighet, som nu finnes, om man skulle nödgas att för de minsta belopp, som ibland utfärdas på några öre eller en tio à tjuo kronor

mottaga anvisningar på Riksbanken. Här har blifvit sagdt, att det vore fråga om att införa en ny princip genom stadgandet, att man endast skulle betala genom anvisningar, och att så vore förhållandet i utlandet. Så vidt min erfarenhet sträcker sig, är detta icke förhållandet vid de mindre liqvider, som hufvudsakligen ifrågakomma uti räntekammaren. Det kommer naturligtvis icke i fråga, att, när t. ex. Arméförvaltningen behöfver lyfta en million kronor, detta skall ske hos Statskontoret, utan detta sker derigenom, att beloppet öfverflyttas från det ena verkets bankräkning till det andras, men för dessa små utbetalningar under 5,000 kronor borde sådant lämpligast kunna ega rum. Dessa smärre utbetalningar, hvilka Herr Statsrådet och Chefen för Finans-departementet uppgaf skulle vara ett fåtal, äro dock de betydligaste till antalet. Det förekommer nemligen så många sådana utbetalningar af löner, pensioner och reseräkningar, som ofta gå blott till några riksdaler och hvilka det skulle vara mycket enklare att direkte få uppbära i Statskontoret; och med en liten kassa på 5,000 à 10,000 kronor skulle man kunna uträtta mycket godt för allmänheten och bespara den många fjät. Icke heller skulle Riksbanken hafva någon olägenhet af, att dessa 10,000 kronor ligga i räntekammaren. Jag tror att, om den nya åtgärden vidtages, allmänhetens missnöje dermed snart blir så kompakt, att man åter får inrätta kassa i Statskontoret. Om det vore riktigt, att man vid hvarje liten utbetalning skulle anvisa på Riksbanken, då har Riksgäldskontoret slagit in på en oriktig väg, ty den, som har att erhålla medel i Riksgäldskontoret, får i allmänhet också lyfta sina penningar der. Men är det riktigt, att man i Statskontoret skall gifva anvisning på Riksbanken på hvarje litet belopp, då borde också Riksgäldskontoret, när man der presenterar en kupong, icke betala kontant, utan äfven gifva en sådan anvisning på Riksbanken. Jag kan icke heller finna, att skillnaden i aflöning för en kassör och en räntmästare betyder något för att behöfva tagas i betraktande vid bedömandet af en fråga, sådan som denna. Efter min tanke, är det äfven ett misstag, om man påstår, att den enskilde affärsmannen förfar på sådant sätt, att han uppgör sina betalningar genom dylika anvisningar. Jag har skött affärer ganska mycket, men det har aldrig händt mig, att jag fått anvisningar på dylika mindre belopp, utan de hafva alltid betalats kontant. Det fanns en mindre bank, som tog emot huru små belopp som helst på upp- och afskrifningsräkning. Denna bank anlätades af en person, som hade svårt att skrifva upp sina utgifter. Så snart han fick in något, äfven de minsta belopp, insatte han dem i banken, och alla sina utbetalningar, till och med sin tvätt-räkning, liqviderade han genom anvisningar på banken. Detta fann banken likväl slutligen så besvärligt, att den undanbad sig denna upp- och afskrifningsräkning. Det förefaller mig, som om det skulle blifva nästan lika svårt för Riksbanken, om detta förslag antages. Om man nu minskar personalen i Statskontoret, så måste den väl ökas i Riksbanken, och det är ju tjänsteman som tjänsteman; alla aflönas de af staten. Hvad beträffar liqviderna med landsorten, så kan det visserligen gå för sig att skicka in dem direkt till Riksbanken, och jag vill gerna medgifva, att, ehuru några smärre olägenheter deraf föranledas, detta kanske likväl vore det ändamålsenligaste, likasom remisser till

Statskontorets
omorganisati-
on.

(Forts.)

Statskontorets
omorganisera-
tion.

(Forts.)

landsorten väl i allmänhet kunde ske på samma sätt genom Riksbanken. Man har emellertid här vidrört en icke alldeles oväsentlig sak, nämligen huruvida Riksbanken skall vara en länk i administrationen. Man har bestridt detta, men den är det dock i samma stund den får någon viss funktion i statsförvaltningen, som den skall verkställa, och vid alla sådana förvaltningsbestyr kunna konflikter uppstå. Så hände t. ex. någon tid före jul, att Konungens Befallningshafvande i ett visst län begärde att få sig tillsänd landtränteriförstärkning i vissa valutor. Statskontoret vände sig till Riksbanken, men fick till svar, att det icke konvenerade den att lemna de begärda valörerna — jag vill minnas, att det var fråga om enkronor i silfver, som då nyss kommit i rörelsen. Statskontoret måste då vända sig till myntverket för att erhålla beloppet. Om nu förhållandena hade gestaltat sig så, att Konungens Befallningshafvande i likartadt eller annat ärende måst vända sig direkt till Riksbanken, men Riksbankens styrelse ansåge sig icke böra bifalla den gjorda framställningen, kunde Konungens Befallningshafvande deröfver blifva missnöjd och klaga hos Kongl. Maj:t. Hvad skulle Kongl. Maj:t i det fallet göra? Bankofullmäktige lyda, såsom bekant, icke Kongl. Maj:ts befallningar, och hvem skall i sådant fall afgöra, hvilken som har rätt? Det kan således uppstå sådana förhållanden, som göra, att det är olämpligt att såsom en länk i administrationen indraga en institution, som endast styres af Riksdagen och dess delegerade. För min del skulle jag anse, att det hade varit skäl att litet närmare tänka på detta förslag, innan det antages, men då jag hört, att det nu är antaget i Andra Kammaren, och då det är enhälligt tillstyrkt af Stats-Utskottet, samt jag föreställer mig, hvad utgången här skall blifva, vill jag icke framställa något yrkande, men har i alla fall ansett det vara min skyldighet att påpeka dessa omständigheter.

Medan jag har ordet, ber jag få fästa herrarnes uppmärksamhet på den något hårda lott, som tyckes blifvit beskärd första gradens tjenstemän, då dem tilldelats endast 1,600 kronor i lön och 1,200 kronor i tienstgöringspenningar. Man kan icke skäligen begära, att personer, som kanske få sysselsätta sig med att vara extra ordinarie tjenstemän tills de uppnått en ålder af öfver 40 år, sedan skulle vara bergade på denna ringa aflöning. och jag tror, att det vore i statens intresse, att bättre aflöna sina tjenstemän, ty i annat fall kan man, när en tid fått fortgå, få svårt att fylla platserna med personer, som äro dertill lämpliga. Här har i den Kongl. propositionen blifvit sagdt, att enskilda affärsmän icke aflöna sina biträden högre. Jag har mig väl bekant, huru dessa i allmänhet aflönas, men skillnaden är den, att dessa, hvilka vanligen få anställning vid 20 år och derunder, när de kommit till en ålder af 30 à 40 år, etablera sin egen affär och grunda sig en oberoende ställning. Hvad hafva åter dessa statens tjenstemän att hoppas? Jo, att de skola blifva så gamla, att de kunna komma upp till en lön af 3,800 kronor, och då äro de vanligen emellan 50 och 60 år. Det är dock icke skäl, tyckes mig, att, när man på statens tjenstemän ställer stora och, jag vill gerna medgifva berättigade anspråk, man på samma gång begär att de skola existera för denna ringa lön. Det är icke möjligt för dem att lefva gifta på sin lön, och man borde väl förut-sätta, att statens tjenstemän icke skola vara alldeles utestängda från

fördelen att sluta familjeförbindelser, och det vore mycket illa, om staten skulle så aflöna sina tjenstemän, att de komme att bilda en särskild klass med särskilda lefnadsförhållanden. Derpå vinner icke staten i styrka.

Med afseende på löneförhållandena ber jag äfven få säga, att hvad byråcheferne och sekreteraren angår, Stats-Utskottet föreslagit, hvad man skäligen kan begära. Hvad deremot chefen beträffar, så tror jag att, när man på honom vill lägga hela ansvaret för denna viktiga drätsel, och hans tid onekligen blir fullt så upptagen som hofrätts-presidenternes, om icke mera, samt hans ställning dessutom fordrar lika mycken insigt som desses, konsekvensen hade fordrat att han i likhet med hofrättspresidenterna fått 10,000 kronor.

Jag vill sluta dermed, att jag har vid andra tillfällen i handling visat mig vara för reformer, och man har till och med förebrått mig, att jag deruti gått för långt. Af erfarenhet noggsamt inseende de svårigheter den har att bekämpa, som vill omorganisera ett embetsverk, vill jag icke på något sätt göra lifvet surt för dem, som tagit denna fråga om hand, utan äfven med mina små krafter bidra till att Statskontoret blir organiseradt på ett sätt som för det allmänna är det bästa. Men det oaktadt synes mig, att man gått något för hastigt och, jag må tillägga, något för våldsamt till våga vid denna organisation. Kommer den att antagas, blir väl tid sedan att söka rätta, hvad som nu kan vara bristfälligt, men såsom den nu föreligger är min lifliga öfvertygelse, att, oaktadt jag vill försäkra, att mina kamrater inom Statskontoret likasom jag sjelf komma att göra allt för att organisationen må blifva så lycklig som möjligt, den likväl icke till alla delar kan genomföras i den form den nu är föreslagen.

Herr Grefve och Talman! Jag upprepar det jag, i den ställning, hvori jag befinner mig, icke anser lämpligt att i denna fråga framställa något yrkande.

Herr Wallenberg: Jag har begärt ordet för att fästa mig vid ett par yttranden i den siste talarens anförande angående den bestämmelsen i förslaget, att det borde för Statskontorets räkning inköpas obligationer, hvarigenom skulle uteslutas det förut öfliga sättet att lemna ut lån emot intecknade skuldebref. Till stöd för sin åsigt om den nu varande formens bibehållande för fruktbargörande af kapitalet, anförde talaren, att på ett kapital af 10 millioner kronor skulle det uppstå en besparing af 50,000 kronor. Detta under förutsättning att prima inteckningar erhöles, löpande med sex procent ränta, men det tror jag icke kan fås; ty de inteckningar, som duga, gå in i Allmänna hypoteksbanken och andra kassor, och de, som äro af sekundär beskaffenhet, tror jag väl icke kunna komma in fråga att Statskontoret bör belåna.

Han omnämnde vidare en lycklig realisation af en egendom, som till och med lemnat öfverskott. Ja, det är möjligt, att det kan lyckas någon gång; men det kan också misslyckas, och jag har den erfarenheten, att de största afskrifningar på en omfattande lånerörelse i en bank, hvilka man måst göra, hafva skett därför, att man belånat inteckningar, som icke varit fullgoda. Jag tror dessutom, att här icke

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

Statskontorets
omorganisati-
on.
(Forts.)

är fråga om sådana rörliga kapital, som skulle kunna vändas till peaningar när som helst; och hans tal om fondbörs har icke mycket sammanhang med saken, och ännu mindre 1857 års kris, ty då kunde man icke få belåna de bästa inteckningar. Jag tror, för min del, att det blir en förenkling, om Statskontoret lägger sig till obligationer; och jag vill begagna detta tillfälle för att nämna, att jag anser, att med den utvidgning, som Allmänna hypoteksbanken fått, det är dess obligationer, som bäst passa för statsverket, och dernäst andra obligationer, som representera god egendom. I sista hand bör staten köpa sina egna obligationer.

Herr Mannerskantz: Jag begärde ordet, då den näst siste talaran anförde de mest kraftiga skäl för ett afslag, men likväl icke gjorde något yrkande derom, på den grund att regeringen framlagt detta förslag, samt att Stats-Utskottet enhälligt tillstyrkt och Andra Kammaren bifallit detsamma. Jag kan för min del icke anse skäl vara att af sådan orsak afstå från ett yrkande, som jag anser vara det rätta; ty hvar och en representant måste vid hvarje tillfälle handla efter sin egen öfvertygelse om sjelfva den sak som är i fråga, och således bör jag äfven vid detta tillfälle ej grunda mitt yrkande på någonting annat än min uppfattning, huruvida de skäl, som blifvit framställda angående Kongl. Maj:ts förslag till en reorganisation af Statskontoret, gifva anledning till ett afslag derå eller icke. Om pluraliteten här i denna Kammare är af den åsigt, att de skäl, som blifvit framställda emot förslaget, utgöra tillräcklig grund för att afslå det, då bör den handla derefter; och hvar och en, som hyser en sådan åsigt, får icke låta afhålla sig från att gifva sin röst för afslag. Saken är af så vigtig beskaffenhet, att den väl tål att tänka något på, innan man fattar sitt beslut. Det är visserligen en ganska stor fördel i afseende på det parlamentariska systemets tillämpning, då det finnes en sådan harmoni som för närvarande råder här emellan regeringen och representationen och i synnerhet emellan regeringen och den vigtiga delegationen af representationen, som Stats-Utskottet hos oss utgör, men det har också sina stora olägenheter och de framträda vid detta tillfälle; ty, såsom vi veta, existerar det nu en nära fullkomlig öfverensstämmelse mellan Stats-Utskottets ledare och regeringen, men till följd af denna öfverensstämmelse se vi Stats-Utskottet förorda nästan allt, hvad regeringen föreslagit, utan att egentligen ingå i och lemna någon vidlyftigare utredande pröfning af detsamma. Detta undandrager likväl oss andra den grundliga pröfning, som vi hade rätt att af Utskottet fordra få lemnad, och på detta sätt har i fråga varande förslag om bifall från Utskottet framkommit så litet motiveradt som det är, i förhållande till de starkt grundade anmärkingar emot regeringsförslagets antaglighet, som här af sakkunnige män blifvit gjorda. Jag tror dock, att hvad vi hört anmärkas visar, att saken väl tål att tänka på. Vi hafva ju förut uppskjutit förslag från regeringen, och vi hafva ofta att börja med stält på extra stat de medel, som fordrats att genomföra andra nya organisationsförslag; hvarför skola vi då nu hafva så brådtom? Är det väl så angeläget att nu afgöra denna sak? Jag kan icke finna det, och tror derföre bäst vara, att genom att icke nu antaga regeringens

i många hänseenden felaktiga förslag, bereda tillfälle att underkasta det förnyad behandling och pröfning både af den ena och andra statsmakten.

Det har af Finansministern här blifvit sagdt, att det icke skulle vara något nytt att hafva statens kassa i Riksbanken. Denna del af saken är visserligen icke ny; men att vilja tvinga regeringen att framgent nödvändigt sätta ned sina penningar i Riksbanken samt tillika föreskrifva både att alla, som skola skicka in penningar till statens kassa, skola göra sina remisser till Riksbanken, och att icke blott regeringen underlydande auktoriteter, utan äfven alla enskilda, som hafva medel att utfå af staten, skola finna sig nöjda med det nya sättet, att ovilkorligen emottaga liquid med anvisningar i stället för med rikets mynt, är, icke annat än jag kan se, något fullkomligt nytt och här i landet hittills okänt.

Hvad angår besväret, som man skulle taga bort från Statskontoret och lägga till Riksbanken, så kan jag icke heller se annat, än att det åtminstone måste blifva ett stort besvär kvar för Statskontorets president, då han skall skrifva sitt namn på alla dessa anvisningar; ty det är väl icke möjligt, att då jag blir tvungen att taga emot en dylik anvisning, jag skall nöja mig med mindre än att densamma, likasom det sker af principalerna i alla enskilda banker och handelsfirmor, blir försedd med underskrift af chefen och icke af en underordnad tjänsteman.

Lika med Grefve Mörner yrkar jag afslag, och jag anhåller, att hvar och en, som hyser den öfvertygelsen, att det föredragna Kongl. förslaget är oantagligt, icke må af några andra konsiderationer låta hindra sig att afslå detsamma.

Herr Statsrådet Forssell: De två siste talarne hafva uppkallat mig att ännu en gång yttra mig i denna fråga. Den siste talaren anförde åtskilliga skäl af högre politisk art, hvilka jag icke torde behöfva här upptaga; men i senare delen af hans anförande framträdde något, som syntes mig förråda en viss rädsla för Riksbanken. Jag kan likväl icke finna, att denna panik är befogad; ty om någon varder tvungen att sätta in sina penningar i Riksbanken, kan man väl med fog säga, att faran af ett sådant tvång är jmförelsevis ringa. Men då talaren så strängt betonade olämpligheten att på det nu föreslagna sättet "tvinga" Konung och Riksdag, att hålla statens kassa i Riksbanken, får jag fästa uppmärksamheten på, att detta tvång icke är så alldeles ovilkorligt. Den omständigheten, att i ingressen till Kongl. Maj:ts proposition angående ny lönestat för Statskontoret är sagdt, att Statskontoret skulle verkställa sina betalningar genom anvisningar på Riksbanken, bör väl icke hafva till följd, att, om i en tid af stor fara för Riksbanken det skulle, hvad Gud förbjude, inträffa, att Riksbanken, chefen för Finansdepartementet veterligen, vore nära insolvent, eller att den rent af instälde sina betalningar, bemälde departementschef skulle vara tvungen att tillstyrka Kongl. Maj:t, att, det oaktadt, låta sätta in statens medel i Riksbanken. I en sådan tid af nöd tror jag knappt att Kongl. Maj:t skulle underlåta att upphöra med begagnandet af Riksbankens hjälp för drifvande af statens kassarörelse, och under så-

Statskontorets
omorganisac-
tion.
(Forts.)

Statskontorets
omorganisera-
tion.
(Forts.)

dana förhållanden skulle nog utväg skapas att på annat sätt sköta densamma. Någon fara kan jag således icke se af detta förslag. Det afser nemligen den lyckliga och sunda ställning, som vi alla skola hoppas må ständigt fortfara i Sveriges rike. Under sådana förhållanden kan jag för min del, såsom förut är sagdt, icke finna någon olägenhet för den betalningssökande allmänheten af detta tvång.

Hufvudsaken i den näst siste talarens anförande, var verkligen ungefär detsamma, som förut blifvit sagdt af ett par talare. Hans anmärkningar vände sig väsentligen emot formen för kassarörelsen; och jag tror mig derföre kunna anse dessa anmärkningar såsom redan besvarade. Han talade äfven om fondförvaltningen, och i afseende derpå har en talare på stockholmsbanken redan tillräckligt svarat. Vidare yttrade han några ord om den kollegiala formen, icke om nödvändigheten, men om lämpligheten att bibehålla densamma. Han sade mycket tankvärda saker om den kollegiala förhandlingsformen, och lika med föregående talare betonade faran att åt en eller två personer lemna afgörandet af så, enligt hans åsigt, invecklade ärenden, som i Statskontoret ofta förekomma. Hvad denna fara angår, vågar jag likväl hemställa, huruvida det påståendet verkligen kan vara riktigt, att dessa ärenden, hvilka ju i de flesta fall blott afse verkställighet af Kongl. Maj:ts och Riksdagens detaljerade beslut angående utbetalning af penningar, skulle i någon mån äfventyras, genom att erhålla en byrå-behandling af en föredragande inför en chef, mer än till exempel de ärenden, som tillhöra Generalpoststyrelsen. Vilja vi anställa en jemförelse, finna vi, att generalpostdirektören på föredragning af byråchefen, eger att besluta åtgärder, hvilka ligga på hans ansvar; han utför icke allenast Kongl. Maj:ts detaljerade beslut, utan sedan han fått uppdrag att till exempel organisera postgångarne, bestämmer han, hvarest dessa skola läggas, hvilka kostnader i särskilda fall skola utgå, hvilka personer skola användas vid poststationer och postexpeditioner och så vidare. Af honom fattas således verkliga beslut, med hvilka man alldeles icke kan jemföra de så kallade beslut, som Statskontoret fattar, då till exempel en reqvirent kommer in och på grund af Kongl. Maj:ts beslut begär utanordnande af penningar. Då bestämmes visserligen, att penningarne skola utbetalas, på grund deraf att Kongl. Maj:ts beslut är riktigt refereradt, att sökanden är rätter person och att han fullgjort de vilkor, som äro af Kongl. Maj:t föreskrifna; men nog ligger i ett sådant beslut ett minimum af subjektivt omdöme, då deremot vid fattande af ett poststyrelsens beslut fordras en långvarig och noggrann pröfning af alla omständigheter. Det är denna, de i Statskontoret förekommande ärendens egendomliga natur, som har gjort det för Chefen för Finansdepartementet och för Kongl. Maj:t så jemförelsevis lätt att tänka sig den kollegiala formen för dessa ärenden öfverflödig, och att framlägga för Riksdagen förslag om en annan organisation. Då jag anfördt detta, anser jag mig hafva i det allra väsentligaste bemött hvad talaren på skånebanken anfördt. Jag kunde icke i hans yttrande finna några andra väsentliga anmärkningar emot förslaget, om jag icke dertill skulle räkna, att han ansåg lönerna vara för små. Det är visserligen sant, att man kunde hafva fog att önska, att de lägsta tjänstemännens löner, sattes något högre. Ingen skulle vara mera nöjd än

Chefen för Finansdepartementet, om det finnes någon utsigt att få dessa löner förhöjda; men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på, att dessa tjänstemäns ställning blifvit rätt anseeligt förbättrad enligt detta förslag. Då jag derföre måste anse, att lönerna i lägsta graden blifvit betydligt förbättrade, och då jag äfven måste lägga någon vikt derpå, att dessa tjänstemän i lägsta lönegraden inom Statskontoret, om Kongl. Maj:ts förslag antages, få hafva tjänster på annat håll — ett särskildt medgifvande för Statskontorets tjänstemän, grundadt derpå att de kunna utföra hela sitt arbete på embetsrummet — kan jag icke finna, att det ligger någon våldsamt i Kongl. Maj:ts förslag. Den siste talaren använde just det uttrycket, att förslaget var *våldsamt*. För min del vill jag icke erkänna detta. Det ligger icke någon våldsamt deri, att, sedan man fått för sig fullt klart, att arten af de ärenden, som förekomma i Statskontoret, icke kräfer en ärendenas kollegiala behandling, man då föreslår en ny organisation, grundad på byråbehandlingen. Det ligger icke någon våldsamt i att fordra, att statskommisarie-embetena skola med de nu varande kamererarebefattningarne förenas. Det ligger icke någon våldsamt i den förenklingen, att med bibehållande af en sekelgammal grundsats borttaga några små bestämmelser i afseende på liqviden af statsverkets förbindelser. Det ligger icke någon våldsamt i, att, med hufvudsakligt afseende på säkerheten vid fondernas placering, föreslå, att desamma måtte placeras allenast i vissa slags obligationer. Jag tror vi derföre kunna försäkra, att om, såsom den värde talaren yttrat, tjänstemännen i Statskontoret skola med största iver egna sig åt att af den nya organisationen göra det bästa, Kongl. Maj:t icke skall hafva svårt att lyckas i genomförandet af densamma.

Statskontorets
omorganisa-
tion.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvit följande yrkanden, nemligen: 1:o att det förevarande momentet måtte bifallas; 2:o af Herr *Wærn*, att momentet skulle antagas med följande förändrade lydelse: "att Riksdagen, utan att meddela något beslut i afseende å förslagen, att Statskontorets betalningar skulle verkställas genom anvisningar å Riksbanken, äfvensom att Statskontoret skulle mottaga sin uppbörd allenast genom attester från Riksbanken; att i afseende å fondernas förvaltning skulle småningom genomföras den grundsats, att desamma måtte placeras allenast i vissa slags obligationer; samt att arbetstiden för verkets embets- och tjänstemän blefve utsträckt till sex timmar om dagen; må i öfrigt godkänna de af Kongl. Maj:t föreslagna grunder för omorganisation af Statskontoret"; samt slutligen 3:o) att Kammaren skulle afslå förevarande moment.

Härefter framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på antagande af Herr *Wærns* förslag, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja, och slutligen proposition på afslag å momentet, hvilken proposition med många så väl ja som nej besvarades; hvaruppå och efter det proposition på bifall till momentet

Statskontorets förnyats samt med många både ja och nej besvarats, Herr Grefven och omorganisa- Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.
tion.

(Forts.)

Många ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, det Kammaren egde att bestämma, hvilketdera af de två öfriga yrkandena skulle intagas i kontrapositionen vid den blifvande voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derå, att kontrapositionen skulle upptaga afslag å momentet, och då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr Wærn begärde votering om kontrapositionens innehåll.

Med anledning häraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som vill, att, vid blifvande votering om bifall till momentet a. i Stats-Utskottets utlåtande N:o 54, kontrapositionen skall innehålla afslag å samma moment, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammaren såsom kontraposition vid voteringen bifall till momentet med den af Herr Wærn föreslagna förändrade lydelse.“

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 54.

Nej — 39.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för huvudvoteringen:

“Den, som bifaller momentet a. i Stats-Utskottets utlåtande N:o 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet.“

Vid denna omröstnings utgång befunnos rösterna hafva utfallit så-
lunda: *Statskontorets omorganisa- tion.*

Ja — 46.

Nej — 48.

(Forts.)

Den vidare föredragningen af utlåtandet uppsköts till eftermidda-
gens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidein

O. Brakel.
